

2 Corinthians

Pipe nhenhe ingkerneny Paul-elarle intelhe-ileke Corinth-arenye areyeke

Pipe nhenhe ingkerneny-arle Paul-elarle intelhe-ileme Corinth-arenye areyeke atyewe Ngkarte-kenhe-arle anemeke

¹ Atyewe Jesus-kenhe areye-aye, ayenge awer-rirraye. Ayenge kwenhe Paul-arle, arrantherre kwenhe ayenge itelareme, Ngkartele ayenge akngakeke, ayenge ileke alhetyeke Jesus Christ-eke urrakapetyeke arrpenhe areyeke-arlke ayeye mwerre ikwere-akerte iletaye. The anteme ayeye nhenhe intelhe-ileme arrekantherre Jesus-arenye-arle apmere Corinth-ele aneme areyeke, arrpenhe areyeke apmere arrpenhele aneme-arle ahelhe akngerre Achaia-le. Timothy, atyeye anwerne-kenhe, ilerne pipe nhenhe apurtele intelhe-ileme. ² Ilerne akwetethe apayuthnerle-anerreme Ngkarte Akngeye ilerne-kenhe Jesus Christ Alartetye-arlke arrenhantherrenhe ingkirreke arntarnte-aretyeke. Alakenhe ikweringe anteme arrantherre atnerre aneme, atere-irretyakenhele.

Ngkartele anwernenhe atnerre-ileme aheke ilengare apeke untherleng

³ Yewe, anwerne kwenhe Ngkarte utyernemele anetyeke, Re kwenhe Akngeye Jesus Christ

Alartetye anwerne-kenheke, Rarle anwernenhe arntarnte-areme anwernenhe atnerre-ilemele ikwerenge-ntyeye anwerne irrpelthe-irrpelthe anetyenhenge. ⁴ Kele ilengare apeke-arle anwernenhe akurne atweme, Ngkartele anwernenhe atnerre-ileme. Yanhe-ngentyeye anwerne anteme tyerrtye arrpenhe atnerre-ileme arlkarentye-ketyenge. ⁵ Arraty kwenhe anwerne Jesus-eke-artweye areye-arle, anwerne uyarne itirreme Jesus Christ-arteke. Akurne akngerre-arle re awelhekenge, anwerne itelaretyeke Ngkartele-arle Jesus atnerre-ileke. Jesus-arle atnerre-ileke-iperrele Ngkartele anwernenhe anteme alakenhe renhe-anteye atnerre-ileme.

⁶ Arrpenhe areye apeke ilerneke anhernkeme atwemele-arlke nhenge ilerne-arle Ngkarteke urrkaperlengge arrekantherrenge. Kele ipmentye, ilerne itnenhe irlpe ipmentye-arle awetyeke, akwenpe anetyeke. Ilerne urrkaperle-akwete-anemele arrekantherrenge arrantherre atnerre awelhetyeke Ngkartele-arle itetheke atnyenetyenhe. Nhenge itne ilerneke anhernkeme kenhe Ngkartele ilernenhe atnerre-ileme-arle, ikwerenge-ntyeye anwerne arrekantherre angketyeke arrenhantherrenhe atnerre-iletynhenge. Alakenhe ikwerenge arrpenhe areyele apeke arrenhantherrenhe atwerlengge, anhernkeme-arlke, Jesus akwete apenterlte-anaye. Akwenpe anaye, atere-irretyale. ⁷ The itelareme arrantherre-arle lterrke akwete aneme. Akurnele arrenhantherrenhe atwerlengge, Ngkarte

akwetethe apentewarreyeke, utepe-arlke-irretyakenhele. Yanhe kwenhe arraty aneme nhenge akurnele arrenhantherre atwerlenghe, arrantherre nhenge ayenge-arteke uyarne itirreme. Yanhe ikwerenge anteme Ngkartele arrenhantherrenhe atnerre-ileme, ayenge-arteke. Ikwere arraty anthurre ayenge arrekantherre angkeme.

Ngkartele Paul arntarnte-arerle-aneme akurnele renhe atwerlenghe

⁸ Jesus-arenye areye-aye, the kwenhe arrekantherre ileme nthakenhe-arle ayenge irreke apmere Asia arritnyele. Apmere yanhe ikwerele apmere-arenye areye-arle ilerneke ahele akwete irretyarte nhenge ilerne-arle ayeye mwerre Jesus-akerte ilekenghe. Itne kwenhe ilerneke arninkemele angkeme, ahele-arlke irretyame ilernenhe atwemele-arlke. Ilerne uyarne anthurre itirreke. Alakenhe ilerne itirreke, “Ilerne kwenhe ilwetyenhe. ⁹ Lyete arraty ilerne ilwetyeke,” alakenhe-arle ilerne itirreke. Ilerne itirrerle-anerreyame Ngkartele-arle nhenge itnenhe ayakemere nhenge ilernenhe atwetyale anetyeke. Kenhe Ngkartele akenhe ilernenhe impeke-arle ilerne-arrpe urrkaperle-anerreye, akurne nhenhe areyele ilernenhe atwerlenghe. Ngkarte ilerneke ahentye-anetyakenhe ilerneke-arrpe itirretyeke, ilerne tnakelheketye. Ilerne Renhe-ante ware atnyenetyeke. Re-ante kwenhe ilweke-arle areye akemelhe-ilirtneme, itnenhe arntarnte-arerle-aneme. ¹⁰ Arraty

kwenhe Ngkartele-arle ilernenhe mwantye arntarnte-areke nhenge tyerrtye akurne areyele-arle ilernenhe irrerlknge atwetyeke aneke. Re-anteme ilernenhe mwantyele itethe atnyeneme. ¹¹ Ilerne-arle arrenhantherrenhe thenteme ilerneke akwetethe angkerlte-anetyeke Ngkarteke. Re kwenhe arrenhantherrenhe awemele, atnerte alhwarrpe awelhemele ilernenhe mwantyele atnyenetyeke. Tyerrtye areyele anteme Ngkarte akertne utyernetyenhe itne-arle aremenge Rarle ilernenhe arntarnte-arerle-aneme mwerre atnyenemele.

Paul Corinth-arenye areyeke arratyentye urrkapeme, re itnenhe ularele mpwaretyakenhe aneke

¹² Ngkartele kwenhe ilernenhe arntarnte-areme, alakenhenge anteme ilerne urrkapentye Ikwerenhe arraty mpwarerle-anerreme. Ilerne kwenhe urrkapetyakenhe aneme urrtiyirreke-arle arrpenhe areye-arteke, nhenge yanhe areye akaperte altywere akwele-arle akelhe-meke. Ilerne iwenhe apeke renhe alengke-iwetyakenhe arrekantherre-ketyenge. Ngkartele kwenhe ilerneke imerneme nhenge nthakenhe-akenhe mpwaretyeke ilerne ingkirreke anthurre akethele mpwaretyenhenge. Alakenhe ikweringe anteme ilerne akangkentye aneme. ¹³⁻¹⁴ Kele ilerne anteme arrekantherre pipe nhenhe intelhe-ileme nhenge arrantherre ilernenhe mwerrentye itelaretyenhenge, arrenhantherrenhe anteme ayakeme nhenge apale itirremenge ilerneketye irrirnke-irremele. Lyete

ulkere arrantherre arratye itelareme angkentye akweke ware kwenhe ilerne-arle arrekanttherre angkekenge. Kele nhenge urreke-ulkere anteme arrantherre ayeye ingkirreke arratye anthurre itelaretyenhe. Nhenge Alartetye Jesus apetyalperlenge, arrantherre renhe akangkemele utyernetyenhenge ilerne arrekanttherre ayeye mwerre ilerlenghe. Alakenhenge anteme ilerne akangkentye aneme arrantherre-arle ayeye mwerre nhengeke akangkwe-irrerlenghe.

¹⁵⁻¹⁶ Yewe, arrekwele ayenge itirreke arrenhantherrenhe awethe aretyeke alhetyeke. Ayenge itirreke arrekanttherrenge anetyeke apmere Macedonia-werne-atheke alhemele, arrekanttherrenge awethe-anteye anetyeke anpere apetye-alpemele arrenhantherrenhe nhenge atnerre-ilettyeke. The arrenhantherrenhe apayuthnetyeke ahentye-aneke apwerte ngkweltye apurtelhe-ilemele atyenge atnyenetyeke nhenge Judea-werne apetyalpemele. Kenhe urreke ayenge ahentye akngarte-iwelheke arrenhantherrenhe anyente-ngare ware aretyeke alheke.

¹⁷ Arrpenheme akwele nhenge atyenge tyele angkeme. Arrantherre apeke itirremeke-athene the apeke-arle urrtiyirremele ware arrekanttherre ilekenge ayenge akwele alhemele arrekanttherrenge anyente-irrettyeke. Nhenge arrantherre apeke itirreme ayenge-arle alenye atherrele angkemeke-athene yanhe areye-arteke nhenge Ngkartekte akutne.

¹⁸ Arrangkwe, ayenge kwenhe alenye atherrele angketyakenhe. Arrantherre itelareme

Ngkarte-arle arraty angkeme, yanhe-arteke-arle ayenge arrekatherre arraty angkeme. ¹⁹ The kwenhe Silas uthene Timothy uthenenge arrekatherre Jesus Christ-akerte iletame, Alere Ngkarte-kenhe. Re kwenhe akwetethe arraty mpwarerle-aneme nhenge Ngkarte-arle iwenhe apeke renhe mpwaretyeke ilemeke. ²⁰ Ngkarte kwenhe arrule-ngentyele alhileke nhenge Christ apmere ahelhe nhenhe-werne yernetyeke. Re-anteme ahelhe nhenhe-werne arraty apetyeke nhenge anwerneke arratemele-arlke. Anwerne anteme Ngkarte utyernemele tnakeme angkemele, "Arraty kwenhe Ngkartele arraty alhileke nhenge alere Ikwerenhe Christ yernetyeke."

²¹ Ngkartele kwenhe anwernenhe Jesus Christ-nge anyentelhe-ileme, arrantherre uthene anwerne yerneke-arle areye uthene. Ngkarte anyentele ware kwenhe anwernenhe akngakeme nhenge anwerne Ikwere anetyenhenge Ikwere arraty urrkapetyeke. ²² Anwerne kwenhe Ngkarte-kenhe areye, Re Utmenge Akngerre anwernenhe antheke nhenge utmenge kwene anwerne-kenhele anetyeke yanhe-ngentyele anteme arrpenhe areyele aretyenhenge anwerne-arle apententye akngerre Ikwerenhe areye. Arrantherre itelareme nhenge nthakenhe-arle artwele impaty pwelekeke arrerneme, arrpenhe areyele aretyenhenge angkemele anteme, "Alartetye yanhe-kenhe kwenhe pweleke re." Alakenhe anteme Ngkartele anwernenhe Utmenge Akngerre antheke anwerne Ikwerenhe

anetyenhenge. Yanhe-ngentyele anteme anwerne itelareme Ngkartele-arle anwernenhe arratyeh anthetyenhe mwerre ingkirreke Rarle anwerneke alhileke-iperrele.

²³ Ngkartele kwenhe itelareme tharle arratyeh ileme Rarle ayenge arerle-anemenge: Nhenge ayenge apeke-arle apmere arrekantherrenhe Corinth-werneke-amparre alheke nhenge Macedonia-werne urreke alhetyenhenge, arrantherre atyenge ahele-irremere. Alakenhe-irreketyenge ayenge akwete-arle aneke, alpetyakenhele. ²⁴ Arrantherre ingkirreke kwenhe Jesus Christ-eke kele akangkwe-irreme, arrantherre renhe kele apenterlte-anemele. Alakenhe ikwerenge anteme the arrenhantherrenhe uternetyakenhe anetyenhe ayenge-arteke anetyeke, arrangkwe. Ayenge kwenhe arrekantherrenge apurte urrkaperle-aneme ware arrantherre nhenge akangkentyeh anetyeke.

2

¹⁻² Urreke the arrenhantherrenhe aretyeke apetyetyenhenge, ayenge kwenhe alakenhe itirretyame, “Nhenge ayenge apeke Corinth-werne ampetyele alpeme, the arrenhantherrenhe Jesus-kenhe areye atnerte akngarte-iwemere. Ayenge kwenhe alakenheke ahentyeh-anetyakenhe! Nhenge the apeke-arle arrenhantherrenhe atnerte akngarte-iweme, kele nthakenhe-arle-ame arrantherre ayenge akangketyeke mpwarirtneme.” Alakenhe re ayenge itirreke.

³ Arrantherre kwenhe ayenge atnerte akangketyeke mpwaretyeke. Nhenge ayenge apeke-arle apmere arrekantherrenhe-werne kele alheke nhenge pipe intelhe-iletaye-arlike-akenhele, kele arrantherre ayenge atnerte akngarte-iwemere. Alakenhe irreketyenge, ayenge akwete aneme alhetyakenhele, the nhenge pipe arrekwele arrekantherre intelhe-ileke. Ayenge kwenhe alakenhe-arle itirretyame: ayenge arrekantherre akangkerlenge, arrantherre akangkemele anteme-arle aneme.

⁴ Pipe yanhe nhenge tharle arrekantherre arrekwele intelhe-ileke, nhenhe ikwerele ureke ayenge atnerte akngarte-anthurre-iwelheke. Ayenge kwenhe arrekantherre akngerre anthurre itirreke artnemele nhenge the pipe yanhe yernerlenge. Tharle pipe yanhe intelhe-iletayakenhe-arle arrenhantherrenhe alhwarrpele-anthetyeke, arrangkwe. The kwenhe pipe yanhe arrekantherre intelhe-ileke nhenge ayenge-arle arrekantherre ahentye anthurre anemenge.

Paul ipeltye anteme aneke artwe anyenteke renhe atnerte akngarte-iwekenge iperrengwe

⁵ Artwe Corinth-arenye nhengele, akurne anthurre-arle mpwarekeke, re ayenge-ante kwenye apurele-antheke, rarle arrenhantherre-arlike apurele-antheke. Ayenge kwenhe akwete angketyakenhe aneme nhenge antekelhe-iletayakenhele, arrangkwe. ⁶ Arrantherre kwenhe ikwere alkngetherre ileke. Kele mwerre-arle! Lyete kwenhe ayenge alakenhe arrekantherre

angkeme: Yanhe impeyewe, awethe ikwere ahele-irretyale! ⁷ Nhenge arrantherre awethe apeke ikwere ahele-irrerlenghe, re apeke atnerte akngarte-iwelheme-ketye, Ngkarte-ngentyele artepe untyeme-irremele anteme aneme. Alakenhe-irreketyenge, ikwerenge ipeltye-irremele anaye, akangkemele renhe arntarnte-arerlte-anaye. ⁸ The kwenhe arrekantherre ileme nhenge ikwerenge ipeltye-irretyeke renhe irlpangkelhe-ileme arrantherre-arle atnerte akangkemele renhe arntarnte-aremeke.

⁹ Arrekantherre apele, the pipe nhenge intelhe-ileke yernemele nhenge arrekantherre-akerte akaltye-irretyeke. Arrantherre apeke pipe yanhe renhe areke-arle arrantherre aywerrke anthurre mpwaretyenhenge. Arrantherre apeke renhe impeme. ¹⁰ Jesus Christ-ele ayenge itelareme, tharle akwetethe arratye ilerle-anemeke. Nhenge arrantherre apeke tyerrtye akurne yanheke ipeltye-irrerlenghe, renhe akngetye-alpemele imerte arrekantherrenge apurte-irretyenhenge, arrantherre nhenge itelareme ayenge-arlke-arle nhenge arrekantherre ipeltye-irretyeke anetyenhenge. Re apeke akurne mpwaretyakenhe ayenge ikwere ipeltye-irretyeke. Kele mwerre-arle, ayenge ikwere akwenpe ipeltye-irreme. Nhenge Christ-ele apele itelareme, the renhe mpwaretyenhe arrenhantherrenhe alpe-eme-ilettyeke. ¹¹ Anwerne kwenhe akwete anthurre ipeltye-ilerretyeke arrentye Satan anwerneke akngerrepate anaketyenge. Anwerne kwenhe itelareme arrentye Satan-arle akwete anthurre

itirremenge anwernenhe tyepelhe-ilemele artepe Ngkarte-ketyenge untyeme-iletynheke akwele.

Paul Corinth-arenye areyeke ilelheke rarle Troy-werne alheke

¹² The kwenhe apmere ayenge-arle anetyarte impemele alpeke anteme apmere yanhe Troy-werne nhenge ayeye mwerre Jesus Christ-akerte iletaye. Apmere ikwere-irremele the tyerrtye atningke areke ahentye-anerrirrelenge awetyeke Jesus Alartetye-arle arrwekele-anteyele utnenge itne-kenheke angkeke itne-arle angkentye impene renhe mwantyele awetyenhenge.

¹³ Apmere Troy-enge, ayenge kwenhe atnerte akngarte-iwelheke uye akwete unthemele atyewe atyinhe Titus-eke. Ikwere-iperrele anteme itne ayenge irtwareke, the itnenhe imperle-alherlengenge apmere Macedonia-werne alhemele apale-unthetyeke Titus-eke.

Jesus Christ Alartetye aneme Paul-eke yerneke-arle arrpenhe ikwerenhe areyeke-arlke

¹⁴ Anwerne ingkirrekele akwetethe Ngkarte akertne utyernerlte-anetyekeye, Christ-nge ularre kwenhe rarle akwetethe utnenge anwerne-kenhe arraty-arraty-ilemenge anwerne-arle nhenge unthemele ayeye mwerre ikwerenhe tyerrtye areyeke ilerlte-apetyeke. Nhenge yanhe areye ikwere ahentye-anetyakenhe-arle anwernenhe uyarne akurne-ileme Ngkartele-arle anwernenhe lterrike mpwaremenge. Apmere arrpe-anenhenge tyerrtye areyele ayeye renhe awerrirreme Jesus

Christ-akerte akaltye-irremele. Ayeye nhenge re kwenhe unpe mwerre akngerre ntyeme-arteke-arle apmere arrpe-anenheke irrpeme. Arrantherre itelareme nhenge unpe mwerre akngerrele unentyeme nhenge tyerrtye areyele anteme renhe ntyerneme. Alakenhe-arteke anteme nhenge anwerne ayeye Jesus-akerte ilerlte-apemele, tyerrtye atningkele apmere ingkirrekenge awetyenhenge ikwere-akerte akaltye-anteme-irreme. ¹⁵ Anwerne yerneke-arle areyele kwenhe ayeye Christ-akerte tyerrtye ingkirrekeke ilerlte-apeme Ngkartele anteme akangkemele arerle-anemenge. Nhenge yanhe areye iwerre arratyete-arle alheme itetheke, nhenge arrpenhe areye iwerre akurnele-arle alheme ilwetyeke areyele-arlke kwenhe aweme renhe. ¹⁶ Ayeye nhenge re kwenhe unpe-arteke. Nhenge yanhe areyeke iwerre ilwetyeke alheme-arle unpe nhenge arne ilweke-arle-arteke. Kenhe arrpenhe areyeke iwerre arratyete-arle itethe-werne alhemeke unpe nhenge mwerre akngerre anthurre-arle. Nhenge tharle ayeye nhenhe ilemenge ayenge apeke atere-arle awelheme. The ayeye nhenhe itirrentye arrpenhele arntwarre-ulkerenge ilettyeke ahentye-anetyakenhe, itne iwerre apenteme-ketye nhenge ilwetyeke atheke. Kele anwerne akwete anteme ilerlte-aneme ayeye nhenge renhe-ante ware Ngkartele-arle anwernenhe akayakele atnyenemenge.

¹⁷ Arrpenheme apeke tyele angkerlte-aneme yernekarle anwerneke areye-akerte. Arrantherre itirreme akwele anwerne-arle apwerte

ngkweltyeke ware akwele ayeye mwerre nhenge Christ-akerte ilemenge. Arrpenhemele arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apayuthneme nhenge itne ayeye iletyenheke-amporre. Kenhe anwerne akenhe arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apayuthnetyakenhele yanheartekele. Ngkartele anwernenhe akngakeke nhenge anwerne-arle ayeye mwerre Christ-akerte ilerlthe-apetyenhenge. Re anteme areme anwerne-arle ikwere arraty urkapemenge.

3

Alhileke-arle Ngkarte-kenhe lyetenye mwerre anthurre

¹ Arrantherre akwele itirreme anwerne-arle akwele akertne utyernelhemekeathene. Arrangkwe, anwerne-arle akertne utyernelhetyakenhe-arle aneke. Arrpenheme kwenhe pipe areye-akerte alheme arrpenhemele-arle itneke intelhe-ileke. Jesus-arenye mwerre arrpenhe areyele apeke apmere ikwerenhe-ngentyele intelhe-iletyenhe alakenhe, “Artwe nhenhe kwenhe mwerre aneme. Re kwenhe urkapentye mwerre Ngkarteke mpwareme.” Kenhe iwenhenge-arle-ame ilerne akngeye pipe areye angwenhe apeke ikwengenentyele arrantherre nhenge aretyeke? Awethe anteye, iwenhenge-arle-ame ilerne pipe areye arrekantherre-ngentyele akngernerneye arrpenhe areyeke imernetyeke? Ilerne kwenhe ahentye-anetyakenhe pipe akngernetyeke nhenge arrekantherre-ngentyele arrpenhe areyeke imernetyeke nhenge yanhe-ngentyele anteme

itne ilernenhe iletynhenge nhenge mwerre apeke-arle ilerne ayeye mwerre Jesus-akerte anteke-ilemele ilerle-aperretyeke. Arrangkwe, ingkirrekele kele-arle ilernenhe itelareme. ² Arrantherre kwenhe pipe-arteke aneme nhenge ayeye ilerne-akerte. Ngkartele kwenhe pipe yanhe renhe kele intelhe-ileke utnenge ilerne-kenheke-arleke. Tyerrtye arrpenhe areyele anteme arrenhantherrenhe arerlte-aneme itne anteme itelareme ilerne-arle arrekantherre ayeye Jesus-akerte iletyme. Nhenge arrpenhe areyele arrenhantherrenhe aretyenhenge Jesus-eke atyewe-irrerlengge Ngkarteke-ante ware anerlengge. ³ Arratye kwenhe, arrantherre-arle pipe-arteke aneme Christ-ele-arle intelhe-ileke, anwerne-arle arrekantherre ayeye ilekengge. Ayeye nhenge pipe-ke-arleke intelhe-iletakenhele aneke, ulpele apwerte athirnteke-arleke intelhe-iletakenhe aneke, nhenge angkentye Moses-kenhe-arteke. Kenhe Utnenge Ngkarte-kenhe kwenhe itethe akwete-ante-arle, rarle intelhe-ileke utnenge arrekantherrenhe-arleke.

⁴ Iwenhe ikwerenge-ame ilerne alakenhe angkerle-anerreme? Ilerne alakenhe angkeme nhenge Christ-ele-arle ilernenhe atnerre-ilemenge. Ilerne-arle Ngkarte arratye itelarerle-anerremenge. ⁵ Ilerne kwenhe urrkapentye atherre-arrpele uyarne mpwareme. Ilerne akutne-arle aneke nthakenhe urrkapentye renhe mpwaretyeke. Ilerne kwenhe urrkapentye nhenhe mpwareme Akngeyele ware-arle ilerneke imernekengge nthakenhe

mpwaretyeke, Rarle ilernenhe ngangkere antheme renhe mpwaretyeke. ⁶ Ngkartele ilernenhe akngakeke nhenge ilerne-arle unterle-aperreme arelhe areyeke ilerle-aperretyeke ayeye lyetenye-arle, ayeye nhenhele itnenhe itethe akwetethe atnyenerle-anetyenhenge. Ayeye ingkweye nhenge Ngkartele-arle Moses antheke, re kwenhe angkentye atningke-akerte anekenge. Kele-anteye apeke-arle anwerne renhe akwetethe arratyele apenterlenge, anwerne ilweme akwete-arle. Ilerne kwenhe arrekatherre ayeye yanhe angketyakenhe arrule anthurre-arle intelhe-ileke, ilerne ayeye lyetenye nhenhe arrekatherre ileme Utmenge Akngerrele-arle akaltyele-anthemenge. Ayeye yanhenge ularre Utmenge Akngerrele anwernenhe ingkirreke itethe atnyenerle-aneme.

⁷ Arrantherre itelareme Ngkartele-arle arrekwele ayeye impene anthurre intelhe-ileke apwerte athirnte akngerreke-arleke, Re-anteme Moses antheke, alkngenthe Ngkartekenhele renhe arrtyerneme, inngerre ikwerenhe pwarrtyerlenge. Kenhe tyerrtye areyele renhe arratye arerrirretyekwenye alkngne itnekenhe-arle irrkaye-irrkaye-irrekenge alkngenthe akngerre-arle pwarrtyekenge. Alkngenthe Moses-kenhe inngerrele-arle aneke pmwelkemele anteme, kenhe tyerrtye areyele akenhe inngerre ikwerenhe aretyekwenye akwete-arle aneke. Kenhe angkentye impenele akenhe tyerrtye areye yerrele akngeme ilwetyeke-atwetye ware, nhenge itne-arle

irlpe artepele awerlengē angkentye nhenge. Alakenhe ikwerenge Ngkartele anteme itnenhe arrilyenhenge. ⁸ Arratye apelaye, alknгентhe Ngkarte-ngentyele kwenhe akngerre anthurre arrtyernetyame nhenge Rarle angkentye yanhe renhe antheke Moses-eke. Kenhe lyete akenhe angkentye arrpenhe-arle apetyeke, ayeye impene anthurre-arle Utnenge Akngerre-akerte. Ayeye lyetenye nhenhe kwenhe ayeye Moses-ekarle antheke mwerre anthurre-ulkere. Ayeye lyetenye nhenhele nhenge Utnenge Akngerrele kwenhe anwernenhe akaltyele-antherle-aneme, alknгентhe anwerne-kenhe utnengele imparrketyenhenge. ⁹ Arratye kwenhe, Ngkarte, akngerre-arle pwarrryeme, Moses angkentye antheke tyerrtye areye-arlike, kenhe angkentye yanhe-ngentyele Ngkartele itnenhe ilperneme itne-arle ikwere akangkwe-irretyakenhenge renhe ipmentyele anteme impeke. Kenhe angkentye lyetenye impene anthurre aneme angkentye ingkweyenge mwerre akngerre ulkere. Angkentye lyetenye nhenhele Utnenge Akngerrele anwernenhe itethe atnyeneme. ¹⁰⁻¹¹ Angkentye ingkweyenyelarle anwerneke pwarrryetyarte-arle nhenge akweke ware anwerne-ketye uyerretyenhenge anteme. Kenhe atywerrenge lyetenye yanhe akenhe, alethe akwete-ante rarle arrtyerneme.

¹² Anwerne kwenhe atere anetyakenhe irrpelthe-irrpelthe awelhemele kwenhe tyerrtye areyeke ayeye mwerre ilerlte-apeme anwerne-arle itelaremenge Ngkartele-arle anwernenhe antheke atywerrenge lyetenye

nhenhe. Angkentye atywerrenge nhenhe mwerre akngerre ulkere angkentye arrpenhe Moses-ele akaltyele-anthekenge. ¹³ Anwerne kwenhe ahentye-anetyakenhe anyelkng-anyelkngenge angketyeke. Anwerne kwenhe Moses-arteke anetyakenhe nhenge inngerre-arle angketyele artelhekeke nhenge tyerrtye areyele renhe areketyenge. Nhenge re apeke inngerre akethe tnerleng, kele tyerrtye areyele renhe areme-arle nhenge alknngenthele ikwerele-arleng uyerrekeke. Alakenhe irreketyenge Moses-ele inngerre-arle angketyele artelheke. ¹⁴⁻¹⁵ Kele tyerrtye areyeke ayeye nhenge ilerleng Ngkartele-arle Moses antheke, itne irlpe martelheke. Kele lyetenye anteme Jew areye akwete irlpe martelhentye aneme, itne uyarne itelareme angkentye alkarle renhe. Itne Jesus Christ-eke akangkwe-irrerleng-ante ware-arle Jesus-ele irlpe itnekenhe-arlike akaperte-arlike altywere-iletynhe. Kenhe lyete anteme nhenge angkentye Moses-kenhe itneke ilerleng, itne irlpe martelhemele aneme, awetyakenhele, nhenge angketyele-arle itne artelheme-arteke. ¹⁶ Alakenhe-ante ware kwenhe nhenge tyerrtye apeke akngarte-iwelhirtname Jesus Alartetye-werne, kele Jesus-ele irlpe itnekenhe altywere-arle-ileme iweme anteme arne nhenge-arle renhe irlpe itnekenhe marterle-aneme nhenge yanhe-ngentyele itne angkentye mwerrentye awetyeke. ¹⁷ Jesus Alartetye, re kwenhe aneme Utmenge Ngkarte-kenhe, nhenge Utmenge rarle anwernekeng aneme kele anwerne irrpelthe-irremele akwenpe apurte anetyenhenge

Ngkartenge. Re anteme anwernenhe ipmentye unthetyeke impeme renhe apentetyenhenge iwerre alkarlele. ¹⁸ Moses kwenhe inngerre ikwerenhe angketyele artelheke Israel-arenye areyele anteme inngerre ikwerenhe areketye imparrkerlenghe. Kenhe anwerne Jesus-kenhe areye kwenhe itne-arteke anetyakenhe, anwerne-arle kwenhe Jesus akethe anthurre arerlte-anemenge nhenge re imparrkerlenghe anthurre, arraty kwenhe re Alartetye akngerre anthurre aneme. Utmenge Akngerrele kwenhe anwernenhe akwetethe akngarte-iwerle-aneme nhenge Re-arteke anetyeke.

4

Paul-ele itneke ayeye mwerre Ngkarte-akerte ileme alkngenthe pwarryentye-akerte-arle

¹ Ngkarte nhenge anwerneke atnerte alhwarrpe awelhemele, anwernenhe akngakemele urrkapentye nhenhe antheke ayeye mwerre tyerrtye areyeke ilerlte-apetyeke. Alakenhe ikwerenge anteme anwerne aywerrkele untherlte-anemele nhenge tyerrtye areyeke akwetethe angkentye ilerlte-apeme nhenge impelhetyakenhele.

² Nhenge anwerne ayeye Ngkarte-kenhe antekelhe-ilemele ilerlte-apeme, anwerne-arle anyelkng-anyelkng mpwaretyakenhele. Anwerne urrtiryrytyakenhe-arle ayeye Ngkarte-kenhe Christ-akerte akngarte-iwetyakenhele. Ngkartele kwenhe anwernenhe arerle-aneme Re itelareme anwerne-arle nhenge tyerrtye

areyeke arratyete-ante angkeme. Kele itne anteme itelaretyenhenge anwerne-arle arratyete angkemeke. ³ Arrpenheme itirrerlenghe ayeyearle ilerne ileme alengkiwentye akwele. Nhenge yanhe areyele ayeye itelaretyakenhe, itne apale alhemele ilwetyeke atheke. ⁴ Tyerrtye areye nhenge Ngkarte-ketyenge-arle artepe untyeme-irremele, arrentye Satan-ele-arle itnenhe pwenge-ilemele untyeme-ilemele itne-arle ayeye mwerre itelareketyenge. Satan kwenhe akelheme nhenge alartetye akwele aneme apmere ahelhe nhenheke. Kenhe ayeye mwerre akenhe aneme alkngenthe mwerre untyemarre Ngkarte-kenhe anemele. Alkngenthe nhengele anwerneke imerneme Jesus Christ ngangkere akngerre-akerte-arle. Ngkarte-arle re-atherre akwele rante-rante anthurre. ⁵ Nhenge apmere arrpe-anenhele nthenhele anwerne-arle unthemele ayeye mwerre-akerte, anwerne kwenhe nhenge untherlte-apetyakenhele arrpenhe areyeke ayeye ilelherle-alpemele, arrangkwe. Anwerne itneke Jesus Christ-ante-akerte ware ileme anwerne ingkirrekeke Alartetye. Anwerne kwenhe awethe angkeme anwerne-arle arrekantherre urrakapeme Jesusnge ularre. ⁶ Arrule anthurre kwenhe Ngkartele ahelhe nhenhe mpwareke nhenge angkemele-ante ware. Nhenge ingwemerte ware anerlenghe Re angkeke, "Alkngenthe-irraye" kele alkngenthe anteme pwarrtyeke. Urreke anwerne Jesus-eke atyewe-irretyenhenge, anwerne ingwemertele-anteye-arle aneke. Ngkartele anteme anwernenhe alkngirreke

Re-anteme alkngenthe Ikwerenhe anwerneke-
arleke arrtyernetyeke nhenge yanhe-ngentyele
anteme akaperte anwerne-kenhe altywere-ileke
anwerne arratyete itelaretyenhenge Ngkartele-
arle anwernenhe itetheke mpwareke Christ-nge
ularre.

*Paul lterrke anetyakenhe, kenhe atywerrenge
Ngkarte-kenhe re akenhe arratyete lterrke anthurre*

⁷ Ayenge awerrirraye! Nhenge angwenhele
apeke arne arntwirrkentye akngerre ahelhe-
ngentyele mpwareme arne atyeperre areye
akwerneme anteme tyampite nhenge ikwere-
arleke. Alakenhe renhe-arteke anteme
Ngkartele ilernenhe akngakeme arne ahelhe-
ngentyele-arle mpwareke-arteke, re anteme
arne tyeperre impene ilerne kweneke
akwerneme, arne nhenge ayeye mwerre
Jesus-akerte. Re kwenhe nhenhe renhe
mpwareke arrantherre itelaretyenhenge ayeye
nhenhe Ngkarte-ngentyele-arle ilerne-ngentyele
kwenye. ⁸ Nhenge ilerne ayeye mwerre
tyerrtye areyeke angkemele arrpenheme
akenhe ilerneke anhernkerlenghe, ilernenhe
iltetyenhenge ayakemele angkeme-ketye. Ilerne
akenhe impelhetyakenhe, ilerne akenhe
akwete anthurre angkerle-anerrlerlenghe.
Awethe-ngare ilerne uyarne-arlike akenhe
itelarelhenge nthakenhe-akenhe warrke
Ngkarte-kenhe mpwaretyeke, kele renhe
akwetele ilerne ikwere akangkwe-irrerle-
anerremele impelhetyakenhele. ⁹ Awethe-
ngare nhenge tyerrtye arrpenhe yanhe areye
nhenge ahele-arle awelherlte-anemeke, ilerneke

ahele-ahele angkemele nhenge ilerne ayeye akwele ileme-ketye. Kenhe Ngkartele akenhe ilernenhe ipmentye impetyakenhele, Rarle akwetethe-arle ilernenhe arntarnte-arerle-aneme mwantye-mwantye-ilemele. Arlte arrpe-anehenge itne ilernenhe atwemele ahelheke-arleke ntewetyenhenge, itne akenhe ilernenhe uyarne irrerlknge atweme. Ilerne-arle akwetethe itneke ayeye mwerre ilerle-anerreme. ¹⁰⁻¹¹ Nhenge ilerne Jesus-eke urrkapemele, tyerrtye areye akwetethe-arle ilerneke ahele-irrerlte-aneme, itne ilernenhe irrerlknge atwetyeke ahentye-aneme nhenge itne-arle Jesus atweke-arteke. Kele mwerre-arle, urreke apeke-arle itne ilernenhe irrerlknge atwetyenhe ilerne-arle Jesus apentemenge iwerre arratyele alhetyeke. Lyete akenhe ilerne akwetethe urrkaperle-anerreme. Ilerne-arle itethe akwete anerle-anerrerlengge tyerrtye atningkele ilernenhe areme itirremele, “Ngangkere Jesus-kenhele kwenhe itethe-irritneke-arle renhe-atherrenhe atnyeneme anteme.” ¹² Arrantherre-ame itelareme nhenge iwenhe-arle ilerne angkemeke? Itne kwenhe ilernenhe irrerlknge atwetyeke ahentye-aneme ilerne-arle nhenge ayeye mwerre ilemenge. Arrantherre akenhe ayeye mwerre ikwere akangkwe-irreke-arle nhenge iwerre arratye-werne-arle akwete apenteme itethe athathe.

¹³ Arrule anthurre Alartetye David-ele intelhe-ileke pipe nhenhe-arteke ikwere,
 “The kwenhe Ngkarte-ante ware thenteme,
 alakenhe ikwerenge nhenge the tyerrtye

areyeke Ngkarte-akerte ilerle-apetyeke.”
 Alakenhe-arle re angkeke. *Psalms 116:10.*
 Kele ilerne kwenhe, David-ele-arteke, nhenge
 Ngkarteke-ante ware akangkwe-irreke-arle
 ayeye renhe-arteke-anteye ikwere-akerte ileme.
¹⁴ Alakenhe renhe ilerne Ngkarte-akerte akaltye
 aneme: Ngkarte Jesus Christ itethe-ilemele
 akemelhe-ileke. Alakenhe-arteke anteme
 Ngkarte ilernenhe itethe-ilemele akemelhe-
 iletuyenhe nhenge arrantherre ingkirrekenge.
 Ikwere-iperrele anteme Ngkartele anwernenhe
 ingkirreke akngetyenhe Jesus-arle aneme-werne
 imerte ikweringe aknganerle-anetyenhenge.
¹⁵ Arrantherre itelareme itne-arle ilernenhe
 alwerneme irrerlkngge atwetyeke ilerne-
 arle arrekantherre ayeye mwerre Jesus-
 akerte ilerlengge. Kele mwerre-arle, ilerne
 arrekantherre ware-arle mpwareme nhenge
 arrantherre awetyenhenge Jesus-eke-ante ware
 akangkwe-irretyenhenge. Apmere arrpe-
 anenhenge nhenge ilerne ayeye mwerre ilemele,
 tyerrtye atningke kwenhe akaltye-irreme
 Ngkarte-arle mwantye-mwantye anemenge,
 itne anteme ikwere atyewe-irremenge. Itne
 atningke-ame-atningke-irremele, itne Ngkarte
 utyernetyeke tnakemele.

*Ngkartele anwernenhe tyerrtye mwerre ar-
 rpenhe anthetyenhe*

¹⁶ Ilerne itelareme Ngkartele-arle ilernenhe
 itethe-ilirtnetyenhe. Alakenhe ikweringe
 anteme ilerne ahentye-aneme aywerrkele

akwete ikwere urrakapemele nhenge apurrke-arlke-irretyakenhele. Nhenge ilerne ampwe-irrerle-anerremele tyerrtye ilerne-kenhe alpawe anthurre anteme awelheme, kenhe Ngkartele akenhe akwetethe-arle utnenge ilerne-kenhe lterrke-ilerle-anerlenge arlte arrpe-anenhele. ¹⁷ Nhenge apmere ahelhe nhenhele anemele akurnele ilernenhe akwete atweme, tyerrtye areye-arlke ilerneke ahele-irrelte-aneme atwerlte-arlke-anemele. Kenhe akurne areyele ilernenhe atweme akweke ware-arle aneme akwetethe anetyakenhe. Akurne nhenhe areyele anwernenhe atwemele, itne-arle anwernenhe mpwareme Ngkarte-werne alkerenge anteme anetyeke. Apmere yanhe ikwerenge anwerne akangkentye akwete-ante anerlte-anetyenhe apurte Ngkartenge. Alakenhe mwerre anthurre-arle. ¹⁸ Ingkerreke ahelhe nhenhenge anwerne-arle arerlte-anemele apele uyerretyenhenge Ngkartenge ularre. Alakenhe ikwerenge anteme ilerne arne areyeke itirretyale anetyeke nhenhele akwele anemeke, arrangkwe. Ilerne akwetethe Ngkarte alkere akertnele-akerte itirrerle-anerreme-tetye, nhenge arne areye-arlke nhenge lyete-arle ilerne aretyekwenye. Kele mwerre-arle ilerne renhe areye lyete uyarne areme. Apmere yanhe alethe akwete anetyenhe.

5

Nhenge anwerne ilwemele, Ngkartele anwernenhe tyerrtye impene anthurre anthetyenhe

¹ Tyerrtye anwerne-kenhe kwenhe aneme awerrke-awerre nhenge ilthe ingkweye-arteke. Anwerne kwenhe itelareme, Rarle kwenhe anwerneke imerneke, anwerne nhenge ilweke iperrele, Ngkartele anteme anwernenhe tyerrtye impene nhenge antheme anwerne-arle Ikwerenge itethe alethe akwete anetyenhenge apmere Ikwerenhele. Tyerrtye impene nhenge re kwenhe ilthe alkarle lyetenye-arteke aneme Ngkartele-arle anwerneke arteke. Anwerne kwenhe ilthe alakenhe-arteke uyarne arteme.

² Nhenge apmere ahelhe nhenhele anemele, tyerrtye anwerne-kenhele awerrkelheme arne ingkirreke-ngentyele anwerne apurrke-arlike-irremele. Nhenhe ikwerele ureke anwerne itelareme Ngkartele-arle anwernenhe tyerrtye impene anthurre anthetyenhe urreke. Tyerrtye impene nhenge antyame alkarle-arteke rarle anwerneke-arleke arrerneme. Anwerne kwenhe tyerrtye impene nhengeke ahentye anthurre aneme, tyerrtye nhenge akertne-arenye. Yanhe ikwere-arle anwerne akarelherlte-aneme.

³ Urreke, nhenge anwerne-arle ilweke iperre, Ngkartele-arle anwernenhe tyerrtye impene nhenge anthetyenhe anwerne-arle Ngkartenge apurte-irremele alethe akwete anetyenhenge akangkemele. Nhenge anwerne apeke-arle ikwere irrptyakenhe aneke, anwerne lthane-arteke-arle anemere, mantere kwenye-arteke, nhenge akethe ware aneme. Alakenhe mwerre anetyakenhe-arle!

⁴ Nhenge tyerrtye anwerne-kenhe anteme ilthe-arteke, arrantherre itelareme nhenge nthakenhe-arle ilthe arrule

akngerre-arle tnetyakenhe nhenge tnemeke-amparre kele imerte uyerremele anteme, yanhe-arteke athewe anwerne aneme. Tyerrtye anwerne-kenhe ampwe-irreme awerrkelhemele, rilkerte-arlike awelheme, ilweme anteme. Ikwere-ipperlele anteme mantere akurne-akurne-arteke anteme aneme, anwerne kwenhe tyerrtye angkweye nhenhe ingkerneke imperlte-alhetyenhe anwerne tyerrtye alkarle anthurre inetyenhenge. Tyerrtye angkweye nhenhe re uyerrrrelenge Ngkartele anteme anwernenhe tyerrtye mwerre akngerre alkarle antheme nhenge anwerne apurte ikwerenge anetyenhenge alethe akwete itethe anetyenhenge, awethe ilwetye-arlike-akenhele.⁵ Ngkarte anyentele ware kwenhe anwernenhe mpwareke, Re kwenhe anwernenhe ileke Rarle anwernenhe tyerrtye arrpenhe anthetyenhe, yanhe nhenge impene anthurrele aneme alkere-arenye. Re kwenhe anwernenhe Utmenge Ikwerenhe kele antheke Utmenge re anteme anwerne kwenenge-arlenghe aneme. Alakenhenge anwerne kwenhe kele Utmenge Akngerre-akerte aneme anwerne itelareme nhenge Rarle anwernenhe tyerrtye arrpenhe yanhe renhe anthetyenhe Rarle alhileke-ipperlele.

⁶⁻⁷ Arrpenhe areye atere anthurre awelheme ilweme-ketye. Kenhe Jesus-arenye areye atere anetyakenhele ilwetyeke. Apmere ahelhe nhenhele anemele anwerne kwenhe apmere alkerele Jesus Alartetyenge arrangkwe akwete anemenge, kele mwerre-arle. Anwerne

kwenhe akarelherlte-aneme tyerrtye impene anthurreke Ngkartele-arle anwerneke atnyenerle-anemeke. Lyete kwenhe tyerrtye impene nhenge aretyakenhe aneme. Kele anwerne itelareme Ngkartele-arle arratyete anwernenhe anthetyenhenge, alakenhe ikwerenge anteme anwerne arlte akwetethenhele renhe itelarerlte-aneme.⁸ Ayenge nhenge awethe angkeme, arratyete kwenhe, anwerne-arle atereke akutne ilwetyeke. Anwerne akwenpe anthurre anerlte-aneme. Anwerne tyerrtye nhenhe areye imperlte-alhetyeke ahentye-aneme nhenhe ikwerele nhenge anwerne alpetyenhenge Jesus Christ Alartetyewerne akwete-ante ikwerenge anetyeke.

⁹⁻¹⁰ Nthakenhe-ame anwerne irreye? Anwerne apeke kwenhe apmere ahelhe nhenhele akwete anetyeke, anwerne apeke apmere alkere akertne ikwerenheke irrpetyeke ikwerele anetyeke aneme. Kele mwerre-arle! Nhenge anwerne ilwemele anwerne ingkirreke tnetyeke alhemele arrwekeleke Jesus Christnge ularre re mwantyele anwernenhe aretyeke awemele, iwenhe apeke renhe-arle anwernele mpwarekeke, arne mwerre apeke mpwarekeke akurne apeke. Re anwernenhe anthintyelpetyenhenge nthakenhe-arle anwerne mpwaremenge ularre. Alakenhe ikwerenge anteme, anwerne Ngkarte-ante ware akwetethe akangkentye mpwaretyeke.

Anwerne kwenhe Ngkartekte atyewe-irreme Jesus Christ-ngentyele-arle ware

11 Lyete kwenhe ayenge iwerre arratyete anetyeke-irreme Jesus-eke, ikwere akwetethe itirremele. Alakenhe ikwerenge anteme the tyerrtye areyeke ayeye mwerre ileme itne aweke-arle-iperrele ikwere arratyete anetyenhenge. Ngkartele kwenhe ayenge itelareme nhenge tharle Ikwere urrkapentye arratyete mpwarerle-anemenge. Arrantherre apeke kwenhe ayenge itelaretyeke anteye atyenge arratyete itirretyeke nhenge iwenhe-arle ayenge angkeme-akerte. 12 Nhenge anwerne arrekatherre angkemele, anwerne-arle tnakelhetyakenhe-arle aneme. Nhenge anwerne apeke tnakelherlte-anetyeke, kele arrantherre anwernenhe akertne utyernetyenhenge. Kele anwernenhe akertne utyernetyalaye! Anwerne kwenhe ware ahentye-aneme arrekatherre anwerneke atnerte akangkentye ware awelhetyeke urrkapentye nhenhele anwerne-arle mpwaremenge. Kenhe arrpenhe areye kwenhe angkentye akurne anwerneke angkerlte-aneme, itne tnakelherlte-aneme. Itne kwenhe aretyakenhe nhenge itirretye-arlike-akenhele iwenhe apeke renhe-arle Ngkartele mpwareme itnekenhe urtakwertekte. Itne aretyakenhe iwenhe apeke renhe urtakwertele atyinhe. Ayenge kwenhe alakenhe angkeme arrantherre arrpenhe areye awetyakenhe anetyenhenge angkentye akurne-arle atyenge-akerte angkemeke. 13 Nhenge arrpenhe areyele apeke anwernenhe aweme angkerlenge, itne angkeme anwerne arerte-arerte akwele nhenge anwerne apale-arle angkemeke akwele. Kele

mwerre-arle, ayenge-arle itirretyakenhele aneme, ayenge Ngkarteke akwetethe urrkaperle-anemele. Arrpenhe areyele ayenge akaperte altywere anthurre akwele akeme. Kele mwerre anteye-arle, ayenge kwenhe ayeye mwerre ware angkeme nhenge arrantherre itelaretyenhenge utnenge atnerre-irremele.

¹⁴⁻¹⁵ Anwerne kwenhe Ngkarteke aywerrke-irreme ayeye Jesus-akerte ilerlthe-aneme anwerne-arle itelaremenge Rarle anwerneke ahentye anthurre anemeke. Nhenge anwerne-arle akurne-irrereke untyeme-irremele Ngkarte-ketyenge, Jesus piwelheke anwerneke ilwemele. Nhenge rarle arne arntarlkwele arlpere aneke, anwerne-arle ilweke-arteke anteyele. Ngkarteke apeke kwenhe anwernenhe arriletyeke aneke nhenge arne akurne areyele anwerne-arle mpwarekenge, kenhe Jesus akenhe anwerne ingkirrekeke ilwerlengen-tetye. Kele Ngkarteke-arle renhe itethe-ilirtneke. Alakenhe ikwerenge anteme, anwerne Jesus-arenye areye anwerneke-arrpe urrkapetyakenhe, arrangkwe. Anwerne Jesus Christ-eke-ante ware urrkaperlte-anetyeke. ¹⁶ Arrekwele anwerne arne ahelhe nhenhe-arenye areyeke itirretyarte, anwerne tyerrtye areye aremele itneke akengentye angketyartele. Kenhe lyete, the Paul-ele, itnenhe areme Ngkarteke-arteke. Arrule anthurre nhenge urreke Jesus-kenhe atyewe irretyenhenge, the kwenhe Jesus Christ uyipmeke aneke, ayenge itirreke rarle artwe ware anemeke-athene. Kenhe lyete anteme the itelareme Jesus Christ-arle

Ngkarte-kenhe. Re anwerneke ilwemele itethe-irriertneke. ¹⁷ Arratye kwenhe, nhenge angwenhe apeke Jesus-eke atyewe-irremele, Ngkartele-arle renhe arratyele akngarte-iweme nhenge re arrpenhe-irretyenhenge. Arrekwele kwenhe anwerne apale alhemele, nhenge anwerne-arle Jesus-eke atyewe-irreke Ngkartele anwernenhe iwerre arratyele arrernekenge. Anwerne anteme akurne-ketye untyeme-irreke, anwerne-arle nhenge mpwaretyarteke, akngarte-iwelhemele, arrpenhe-irremele. ¹⁸ Yewe, Ngkartele kwenhe anwernenhe akngarte-iweke. Anwerne kwenhe arlenge anthurre untyeme-irremele anetyarte Ngkarte-ketye. Kenhe Jesus Christ akenhe ilweke arne arntarlkwele-arlenge, alakenhe renhe Ngkartele anwernenhe utepelhe-ilirtneke ikwere-arrpe. Yewe, Ngkarte kwenhe anwernekenge ipeltye-irreke nthakenhe-arle Jesus irrekenge. Re anwernenhe yerneke apmere arrpe-anenhe-werne alhemele ayeye mwerre Jesus-akerte ilerlte-apetyeke tyerrtye arrpenhe areyeke-arlke nhenge itne aweme-arle-iperrele Ngkarte anteme itelaretyenhenge itne apurte anteme ikwere-atherrenge anetyenhenge. ¹⁹ Anwerne alakenhe angkeme: Ngkarte kwenhe ahentye-aneme anwerne ingkirreke ikwerenge ipeltye-irremele anetyeke. Re yerneke Christ anwerneke ilwetyeke, Ngkarte-arle atnerte ulthelhemele Re-anteme anwernenhe arriletyakenhe anetyeke. Ngkartele lyete anteme itelaretyakenhele anteme nhenge iwenhe apeke akurne renhe areye anwerne mpwaretyarteke. Re kwenhe

anwernenhe ayeye nhenge antheke tyerrtye ingkirrekeke ilerlte-apetyeke itne ikwerenge awethe ipeltye-irretyenhenge. ²⁰ Yewe, ilerne kwenhe ayeye ilerle-apentye akngerre Ngkartenhe nhenge apmere arrpe-anenhele untherle-apemele, Re angkeme ilernekenge-arle-ureke ayeye nhenge Jesus-akerte tyerrtye areyele awetyenhenge ikwere anteme akangkwe-irretyenhenge. Alakenhe ikwerenge akwele anwerne arrekantherre angkeme, “Ngkartenge ipeltye-irrerrirraye,” alakenhe ikwere kwenhe Christ ahentye-aneme. ²¹ Jesus Christ kwenhe arne akurne mpwaretyakenhe-arle aneke nhenge anwerne-arteke. Kenhe Ngkartele renhe ilperneke re anteme anwerneke ilweke, tyerrtye akurne-arteke akwele, nhenge arne akurne yanhe areye anwerne-arle mpwarekenge. Re nhenhe renhe mpwareke nhenge Ngkarte anwerne ingkirrekenge ipeltye-irremele anetyenhenge. Lyete anteme anwerne arratye ikwerenge aneme nthakenhe-arle Christ-ele mpwarekenge.

6

¹ Ilerne kwenhe Ngkartenge apurte urrakapeme, alakenhe ikwerenge anteme ilerne uternemele angkeme: “Arrantherre kwenhe Ngkarte arratye apenterlte-anetyeke nhenge irlpe ipmentyele nhenge ankerle-ankerle-arteke awetyakenhe anetyale ikwerenge untyeme-irretyale anetyeke Ngkarte-arle arrekantherre mwantye-mwantye anerlenge.” ² Ngkarte kwenhe pipe-nge alakenhe angkeme,

“Ayenge kwenhe arrekwele itirreke Tharle akwele urreke arrenhantherrenhe itetheke mpwaretyenhe.

Arlte yanhe ikwere nhenge irrerlenghe, Tharle alhileke-arteke, The arrenhantherrenhe itetheke mpwaremele.” *Isaiah 49:8.*

Arratye kwenhe! Lyete anthurre, Ngkarte arrekhantherre akangkentye anthurre aneme. Lyete Re akwetethe arrenhantherrenhe arntarnte-arerle-aneme. Renhe mwantyele awerrirraye! Akwetethe Renhe apenterlte-anaye apale-irremele alheketye!

Akurnele renhe atwerlenghe Paul-arle Ngkarteke akwetethe urrkaperle-anetyarte

³ Nhenge ilerne Ngkarteke urrkaperle-anerremele, ilerne-arle arratyele mpwarerle-anerreme. Nhenge ilerne apeke apale-apale urrkapetyeke aneke, kele tyerrtye atningke ilerneke tyele-arle angkeme, imerte artepe untyeme-irremele Ngkarte-ketye. Alakenhe irreme-ketye anteme ilerne arratyele Ngkarteke urrkaperle-anerreme. ⁴ Tyerrtye atningkele kwenhe ilernenhe arerlte-aneme nhenge warrke Ngkarte-kenhe mpwarerlenghe. Alakenhe ikwerenge anteme ilerne ahentye-aneme itne ilernenhe aretyeke arratye mwerre nhenge urrkaperlenghe. Kele nhenge akurnele apeke ilernenhe atwerlenghe ilerne uyarne itelaremele nthakenhe irretyeke, kele ilerne akwenpele aneme itirretyakenhele. Ilerne-arle urrkapentye impetyakenhele aneme, kele ilerne Ngkarteke akwete urrkaperle-anerremele. ⁵ Arrpenhemele

ilernenhe walyele arnterre atwetyarte, jail-ke akwernetyartele, ilernenhe alwernemele arntwirrkemele atwetyartele. Ingwe arrpe-anenhele ilerne urrkapetyarte ankwe-arlke intetyakenhele. Arlte arrpe-anenhele ilerne akwetethe urrkapetyarte arlkwetye-arlke-akenhele. Ilerne-arle itirretyakenhele anetyarte nhenge atnerte akurne apeke awelhetyakenhele-arle, Ngkarteke urrkapetyarte ware impetye-arlke-akenhele. ⁶ Arlte lyete ilerne akwete iwerre arratyete aneme ayeye Ngkarte-kenhe itelaremele. Kele anteye-arle akurnele ilernenhe atwerlenghe, kele mwerre-arle. Kenhe ilerne Ngkarteke akwetethe urrkaperle-anerreme ayeye Ikwerenhe angkeme akaperte altywerele. Nhenge tyerrtye yanhe areye ilerneke atnerte ilkelhetyakenhe anemele, ilerne-arle akwetethe itneke akangkentye aneme itneke ahele-irretyakenhele. Ilerne-arle Utmenge Akngerre thenteme ilerneke imernetyeke nthakenhe-arle irretyeke. Ilerne arrpenhe areyete tyenye anthurre, Ngkarte itneke tyenye anthurre-arteke. ⁷ Yewe, ilerne kwenhe tyerrtye areyete ayeye arratyete angkeme Ngkarte-arle ngangkere akngerre ikwerenhele ilernenhe akaltyete-antherlenghe nhenge urrkapentye Ikwerenhe arratyete mpwaretyeke. Nhenge tyerrtye areye apeke ilerneke tyete angkerlenghe ilernenhe atwemele, kele itnenhe-arle iltetyakenhe, ilerne akwetethe ware-arle iwerre arratyete anerle-anerreme. Kele arrpenhele ilernenhe apale mpwarerlenghe ilpernetyakenhe. ⁸ Arrpenhemele kwenhe

ilernenhe akertne utyerneme, arrpenhemele ilernenhe akurne akeme. Arrpenheme ilerneke tyele angkeme, arrpenhe areyele ilernenhe mwerre akeme. Arrpenhe areyele ilernenhe urrtyalthe akeme, itne itirremele nhenge ilerne-arle akwele urrtyirremele ware akwele itneke ilemeke-athene. Arrangkwe-arle akenhe, ilerne-arle itneke arratyale angkeme. ⁹ Arrpenhe areye apale angkeme ilerne-arle akwele akweke ware, Ngkarteke arratyale urrkapetyakenhe aneme. Kenhe arrpenhe atningke akenhe angkeme ilerne-arle Ngkarteke arratyale anthurrele urrkapeme, Rarle ilernenhe ngangkere Ikwerenhe anthemenge. Arlte arrpenhenge ilerne ingkwe ilweke, arrangkwe-anteye aneke. Ilernenhe araye, ilerne kwenhe itethe akwete aneme! Tyerrtye areye ilerneke ilkelhetyakenhe, itne apeke ilernenhe irrerlknge atwetyeke anthurre ahentye-aneme. Itne uyarnele-arle ilernenhe irrerlknge atweme. ¹⁰ Ilerne itirretyakenhe itne ilernenhe atnerte akngarte-iwetyeke. Ilerne atnerte akangkentye akwete aneme. Arlte arrpenhenge ilerne iltye-ante anthurre aneme apwerte ngkweltyeke arrangkwe, nhenge antyame uthene mantere utheneke arrangkwe. Kele mwerre-arle, nhenhe ikwerele ureke ilerne-arle akwete ayeye ilerle-anerreme tyerrtye areyeke, itne-arle arne ingkirreke atnyenetyenhe nhenge Ngkarte-kenhe. Yewe, lyete kwenhe ilerne iltye-ante anthurre aneme arne-arlke atnyenetyakenhe. Kele mwerre anteye-arle aneme. Nhenge ilerne Jesus-arenye anemele ilerne-arle ingkirreke

anthurre-arle atnyeneme Ngkarte-ngentyele nhenge ilerne ahentye-anerlenghe.

¹¹ Yewe, Jesus-arenye akunye areye-aye Corinth-elarle anemele, ilerne kwenhe akethe anthurre angkeme arrekantherre arne-arlke nhenge alengke-iwetyakenhele. Ilerne kwenhe arrekantherre arratye angkeme ilerne-arle arrekantherre ahentye anthurre anemenge. ¹² Yewe, ilerne kwenhe akwetethe arrekantherre ahentye anerle-anerreme nhenge alngwirretyakenhele arrenhantherrenhe impetyakenhele. Nhenge arrekwele apeke arrantherre ilerneke ahentye anthurre aneke, lyete akenhe arrantherre ilerne-ketye ameke anteme arelhemele. ¹³ Ilerne kwenhe arrekantherre ahentye anthurre aneme, alakenhe ikwerenge anteme ilerne arrekantherre angkeme akngeye-arle angkeme-arteke alere ikwerenhe areyeke. Kele arrantherre kwenhe ilerneke-arlke ahentye anteye anetyeke.

Apurte-irretyale arrpenhe areyenge Ngkarte-arle ikwele-aremeke

¹⁴ Jesus-arenye akunye atyinhe areye-aye, arelhewarraye nhenge arrantherre Ngkarteke akutne areyenge-arle anemele, itne apeke arrenhantherre apale akngeme-ketye untyeme-ilemele Ngkarte-ketye. Apurte-irretyale anaye yanhe areyenge Jesus itelaretyakenhe areye-arle! Arrpenhele arratye-arle mpwareme, arrpenhele akurne-arle mpwareme, ratherre uyarne apurte-irremele warrke Ngkarte-kenhe

artangentye-irreme. Alakenhe-arteke, arlte uthene ingwe uthene apurtele tnetyakenhe aneme. ¹⁵ Christ uthene arrentye Satan uthene-ame apurte angkerrentye akngerre iwenhe apeke renhe apurtele anteme mpwareme? Arrangkwe anthurre! Kele alakenhe-anteyele Jesus-kenhe areye-arlke, ikwerenhe anetyakenhe areye-arlke, apurte angkerrentyakenhe aneme nhenge iwenhe apeke renhe apurtele mpwaretyehenge.

¹⁶ Nhenge Ngkarte-kenhe areyele-ame ngkarte urrtiyirrentye nhenge arne-ngentyele mpwareke-arle tyatye Ngkarte-kenheke akwerneme, itnenhe akertne anteme utyernemele? Arrangkwe anthurre! Anwerne kwenhe tyatye Ngkarte-kenhe-arteke aneme, Rarle anwerne ingkirreke kwenele anemenge. Ngkarte kwenhe alakenhe angkeke pipe-nge,

“The kwenhe apmere Atyinhe itnekenge mpwareme,

Ayenge itnekenge apurte alhemele.

Ayenge Ngkarte itnekenhe anetyenhe,

kenhe tyerrtye nhenhe areye akenhe atyenge-artweye arratye anthurre anetyenhe.” *Leviticus 26:12; Jeremiah 32:38; Ezekiel 37:27.*

¹⁷ Ngkarte awethe alakenhe itneke-akerte angkeke,

“Apurte-irretyale anaye yanhe areyenge ahele-arle-irrerle-aneme Atyengenge, itnekenge akngakelhemele anaye.

Anpetyale anteme anaye arne iwenhe apeke akurne renhe.

The akangkemele anteme arrekantherre ileme akngakelhemele alhaye itneke-ketye, The anteme arrenhantherrenhe mwantyele arntarnte-areme.” *Isaiah 52:11.*

18 Ngkarte, arne ingkirrekeke-arle Alartetye aneme, alakenhe angkeke anteye, “Ayenge Akngeye arrekantherre anetyenhe. Arrantherre ingkirreke ampe Atyinhe areye anetyenhe.” *2 Samuel 7:14, 7:8.*

7

1 Jesus-arenye areye-aye, Ngkarte kwenhe anwerneke angkeke rarle akwele anwernenhe altye-irreme Akngeye anwerne-kenhe-arteke-arle aneme. Alakenhe ikwerenge-arle anwerne akurnentye impelhetyeke nhenge Ngkarte-werne utepe-irritnemele. Anwerne arlte arrpenenhele Ngkarteke mwantye mpwarelhomele anetyekaye anwerne-arle ikwerenge atere-irremenge, anwerne anteme arratyete mwerre aneme ikwere-ante ware.

Paul atnerte akangkentye anthurre awelheke Corinth-arenye areyeke Ngkarte-werne-arle utepe-irrekenge

2 Jesus-arenye areye-aye, ilerne ahentye-aneme arrantherre ilerneke ilkelhetyeke. Arrpenheme kwenhe ilerneke tyele angkeme. Itne angkeme ilerne-arle akwele urrtyrremele ilerle-apemeke arrenhantherrenhe urrtyselhe-ilemele nhenge ilerne arne arrpenhe areye inetyenhenge. Itne kwenhe itirreme ilerne akwele-arle arrenhantherrenhe uterneme nhenge akurne mpwaretyeke ilerne akwele

apwerte ngkweltye arrekhantherre-ngentyele anyelkngenge inetyenhenge. Yanhe arraty anetyakenhe-arle, arrangkwe anthurre! ³ Kenhe pipe nhenhenge the arrenhantherrenhe apurele-anthetyakenhe, atyenge-arle tyele angkerlitanemeke, tharle kwenhe urtakwerte atyinhele arrenhantherrenhe atnyeneme. Arrantherre itelareme tharle arrekhantherre arrwekele ileke, ayenge akwetethe arrekhantherre ahentye anthurre anerle-anetyenhe. Ayenge apeke ilweme, ayenge apeke itethe akwete aneme, kele the akwetethe arrenhantherrenhe itelarerleaneme alngwirretyakenhele. Arne arrpenheme kwenhe atyenge irretyenhe, kenhe arne iwenhele apeke renhe anwernenhe uyarne akalkelhe-ileme. Anwerne apurte akwetethe anetyenhe. ⁴ The itelareme arrantherre-arle mwerre anemeke, alakenhe renhe anteme the tyerrtye arrpenhe areyeke arrekhantherre-akerte ilettyeke. Ayenge itirretyakenhe akurne areyele-arle ayenge atwemenge. The kwenhe utnenge atnerre atnyeneme, ayenge akwetethe atnerte akangkemele aneme nhenge the arrenhantherrenhe itelarerlenghe.

⁵ Arrule anthurre, nhenge ilerne-arle Macedonia-werne apetyerlenghe, ilerne arrekhantherre atnerte akurne anthurre awelheke. Ilerne uyarne anthurre apmere nhenhele ltyerreke. Tyerrtye areye kwenhe ilerneke ahele anthurre irreke, ilerne itneke ahele angkerreke. Ilerne akngerre anthurre itirreke atere awelhemele. ⁶ Ngkartele itelareke ilerne-arle atnerte akurne awelhekeke. Re

anteme Titus yerneke nhenge ilernenhe atnerte akangkentye mpwaretyeke. Ngkartele kwenhe akwetethe itelareme tyerrtye areye nhenge atnerte akurne awelherlenge. ⁷ Nhenge Titus-arle apetyeke nhenhe Macedonia-werne, re ilerneke ileke nhenge arrantherre-arle akwele renhe atnerte akangkentye mpwareke. Re ilerneke ileke arrantherre-arle akwele atnerte akurne anthurre awelheke, arrantherre-arle ahentye-aneke ilernenhe awethe aretyeke. Re ilerneke awethe ileke arrantherre-arle ilernekenge ipeltye-irremele anemeke nhenge arrantherre-arle ilerneke ahentye aneme arrekatherre akwete urrkapetyeke. Nhenge ilerne-arle ayeye nhenhe aweke-iperrele arrekatherre-akerte, ilerne akangkentye anthurre anerle-anerreke.

⁸ Pipe arrwekele-iperre nhenge tharle arrekatherre intelhe-ileke, the arrenhantherrenhe ilteke. Kele arrantherre nhenge pipe yanhe renhe aremele arrantherre apeke-arle alhwarrpe-irreke atyenge atnerte akngarte-iwelhemele. Ayenge anteme itirreke, “The kwenhe pipe yanhe renhe arrekwele intelhe-iletyakenhe aneke imerte yernemele.” Ayenge anteme awethe itirreke alakenhe-arteke, “Kele mwerre, itne kwenhe atnerte akurne akngarte-iwelheme nhenge lyeteke ware.” Kele ayenge akangkeme tharle renhe intelhe-ilekenge. ⁹ Nhenge arrantherre pipe yanhe renhe aremele arrenhantherrenhe apeke-arle atnerte akurne anthurre-arle akngarte-iweke. Kenhe tharle akenhe arrenhantherrenhe atnerte akurne akngarte-iwetyakenhe-arle.

Ngkartele arrenhantherrenhe atnerte akurne akngarte-iweke nhenge arrantherre utepe-irritnetyenhenge iwerre arratyete anetyeke Ikwere-ante. Lyete anteme ayenge atnerte akangkentye anthurre awelheme. Arrantherre apeke alakenhe itirrewarreme-ketye, ayenge-arle akangkemele anemeke nhenge arrantherre-arle atnerte akurne akngarte-iwelhekenge. Arrangkwe-arle, ayenge kwenhe akangkentye irreke arrantherre-arle nhenge atnerte akurne akngarte-iwelhekenge imerte utepe-irritnemele arne akurne areye impemele arrantherre-arle nhenge mpwaretyameke. ¹⁰ Nhenge alakenhe atnerte akurne akngarte-iwelherlengearle mwerre-arle. Arrantherre-arle atnerte akurne akngarte-iwelhekenge, Ngkartele arrenhantherrenhe akngarte-iweke nhenge arrantherre untyeme-irretyenhenge akurne impetyenhenge, Re anteme arrenhantherrenhe itetheke mpwareke. Nhenge ilerne apeke arrenhantherrenhe ilteke, angkentye apmere ahelhe nhenhe-arenye-akertele, nhenge arrantherre aweme-arle-iperrele, atnerte akurne akngarte-iwelhemele ahele-irremere. Kele imerte arrantherre ayeye renhe irlpe ipmentyete-arle awerlte-anemele Ngkartewerne utepe-irritnetye-kwenye anteme anemele. Urreke anteme arrantherre ilwerlengearle, arrantherre apeke-arle apmere akurne yanherne alhemere, apmere ure atetherre-werne. ¹¹ Kenhe arrantherre angkentye Ngkartekenhe aweke-arle-iperrele atnerte akurne akngarte-iwelhemele ahele-irreke. Kenhe artwe

anyente ware kwenhe arrantherre-ngentyele atyenge-akerte tyele angketyame, anyente ikwerenge-ntyeye arrantherre ingkirreke atyengenge atnerte untyeme-irrereke. Alakenhe ikwerenge-ntyeye Ngkartele arrenhantherrenhe apurele-antheke nhenge pipe yanhenge tharle arrekantherre yerneke. Arrantherre anteme akngarte-iwelhemele artwe nhengeke ahele-irreke renhe atwetyeke ahentye-anemele nhenge renhe akaltyele-anthemele re akwetethe arne akurne mpwarerle-anekekyenge. Yewe, Ngkartele kwenhe arrenhantherrenhe atnerte akurne akngarte-iweke arrantherre nhenge awemele arratye mpwarelhetyenhenge. Ayenge anteme itirreme, "Arratye kwenhe itne atyenge-arle akurne mpwareke-iperrele, nhenge apure awelhemele anteme atyenge ahentye anthurre anerrirreme iwerre arratyele anteme aneme mwantye mpwarelhemele."

¹² Kenhe pipe nhenge-akerte tharle arrekantherre yerneke, arrantherre apeke-arle apale itirreke tharle intelhe-ilekeke-athene nhenge arrantherre ahele-irretyenhenge artwe yanheke arne akurne-arle mpwarerle-anemeke. Arrantherre apeke itirreme tharle pipe intelhe-ileke akwele artwe arrpenhe akurnele-arle atwekeke. Arrangkwe, the kwenhe pipe yanhe intelhe-ileke nhenge Ngkartenge alkngetherre nhenge arrantherre apeke imernetyenhenge nthakenhe-arle arrantherre ilernenhe mwantyele arntarnte-aretyenheke. Alakenhe ikwerenge anteme Ngkartele ayenge ileke pipe yanhe yernetyeke. ¹³ Kenhe Titus-ele

anteme apetyalpemele ilerneke ayeyele ileke, nhenge arrantherre-arle akwele Ngkarteke arratyete aneme. Nhenge nhenhe aweke-iperrele ilerne atnerte akangkentye anthurre awelheke arrekantherre. ¹⁴ Urreke ilerne-arle Titus pipe-akerte arrekantherre-werne yernetyenhenge, ilerne arrenhantherrenhe Titus-eke utyernetyame, ikwere angkemele, "Titus! Nhenge unte apmere yanhe ikwere irreyete-alhemele angkentye nhenhe itneke ilaye, itne ngenhe impene-impene anthurrele awetyenhenge." Nhenge rarle arrekantherre pipe yanhe imernerlenge arrantherre-arle ikerlte-irretyakenhe-arle aneke. Arrantherre pipe renhe read-eme-ilemele arratyete renhe impene-impene anthurrele aweke, arrantherre itelareke iwenhe-arle the intelhe-ileke. Alakenhe ikwerenge anteme ayenge akangkeke anteye. ¹⁵ Lyete, Titus arrekantherre akwete itirrerle-aneme nhenge ikwere atyewe-irrerereke-arle nhenge arrantherre ikwere-ketye atere-arlpe-irreke arrewemele. Re kwenhe akwete arrekantherre-akerte itirrerle-aneme arrantherre-arle impene-impene anthurrele awerrirreke iwenhe-arle re angkeke-akerte, arrekantherre pipe nhenge imernemele. Alakenhe ikwerenge anteme re arlte arrpe-anenhele arrekantherre ahentye anthurre aneme. ¹⁶ The akangkemele-anteye arrenhantherrenhe itelareme arrantherre-arle Ngkarte akwetethe arnterre apenterlte-anemenge, ayenge itirreme arrantherre renhe akwetethe apenterlte-anetyenhe

impelhetyakenhele.

8

Atyewe Jesus-kenhe areye Macedonia-arenye-arle apwerte ngkweltye antherreke atyewe arpenhe Jesus-kenhe Jerusalem-arenye areyenge

¹ Jesus-eke-artweye areye-aye, ayeye nhenhe awerrirraye Jesus-arenye areye-akerte nhenge apurte-irrerlte-aneme-arle apmere arrpenenhenge nhenge Macedonia ikwerenge. Ngkarte anteme itneke akangkeme nhenge mwantyele arntarnte-arerle-anemele nhenge itne Renhe akwetethe apenterlte-aneme.

² Itne itirretye-kwenye arrpenheme-arle itneke ahele-irrerlengge atweme-arlike. Itne-arle akangkemele akwete-arle anerlte-aneme. Itirrewarretyale itne-arle apwerte ngkweltye akweke ware atnyeneme. Nhenge itne aweke-arle iperre nhenge apwerte ngkweltyeke iltyelaye, angayakwe areye-akerte Jerusalem-elarle aneme itne mwantyele antheke anteye nhenge akweke itne-arle atnyeneke-ngentyele.

³⁻⁴ The kwenhe arrekantherre awethe ilettyeke ahentye-aneme Macedonia-arenye areye-akerte: itne apwerte ngkweltye akngerre antheke Jesus-arenye areyeye Jerusalem-arenye, itne ayene-ilettyakenhe aneke. The kwenhe itnenhe uternetyakenhe, itnenhe apayuthnetyakenhe aneke apwerte ngkweltye akngerre anthetyeke, itne-arle anthetyeke ahentye anthurre anekenge. Itne-arrpe kwenhe akwetethe mwantyele anthetyarte the renhe akngemele anthetyeke

Jesus-arenye areye Jerusalem-enge. Itne kwenhe arne ingkirreke anthurre antheke nhenge itne-arle atnyeneke renhe. ⁵ Nhenge ikwere-akerte-arle ilerne aweke-iperre ilerne apateke anthurre. Ilerne apale itirreke itne-arle akwele ngkweltye akweke anthetyenheke-athene, kenhe itne akenhe akngerre anthurre-arle antheke. Arrekwel-arle itne anthelheke Jesus Christ Alartetyeke. Ikwere-iperrele anteme itne anthelheke ilerneke, itne angkeke itne-arle awemele ilernenhe akwele apentetyeke.

⁶ Ilerne kwenhe artwe nhenge Titus thentemele arrekantherre-werne alpetyeke awethe. Re kwenhe arrenhantherrenhe arrekwele ileke nhenge apworte ngkweltye arrernetyeke nhenge Jerusalem-arenye areyeye. Rarle arrenhantherrenhe ilekenge, arrantherre kwenhe apworte ngkweltye arrernerlte-iweke, kele arrantherre imerte impelhemele. Lyete anteme Titus arrekantherre-werne apetyeme awethe arrenhantherrenhe apayuthnetyeke nhenge apworte ngkweltye arrernerlte-anetyeke nhenge atningke-ilemele kele anteme arrantherre mwantyele anthetyenhenge akunye yanhe areye. ⁷ Corinth-arenye Jesus-arenye areye-aye, arrantherre kwenhe arne arrpenenhe akwetethe mwerre mpwarrerlte-aneme, arrpenhe areyenge irrpelthe-irreme ulkere. Arrantherre akwetethe Ngkarteke arratyeye akangkwe-irrerlte-anemele, akwetethe akaperte altywerele angkentye ikwernenhe areye angkerlte-aneme. Arrantherre Ngkarteke akangkentye urrkaperlte-anemele nhenge

apurrke-arlke-irretyakenhele. Arrantherre ilerneke ahentye anthurre-arle aneme. Kele alakenhenge anteme arrantherre ipmentyele anetyale akunye yanhe areye Jerusalem-elarle aneme. Kele itnenhe mwantyele antherlte-anaye.

⁸ The kwenhe arrenhantherrenhe uternetyakenhe nhenge apworte ngkweltye akngerre tyer-tye nhenge areyeke anthetyeke, nhenge iwenhe apeke ikwere itirremele itneke anthetyeke. The kwenhe arrekantherre ileme Macedonia-arenye areyele-arle mwantyele anthetyame. Arrantherre apeke alakenhe mpwarerlenghe, yanhele imernetyenhe arrantherre-arle itnenhe mwantyele arntarnte-areme.

⁹ Arrantherre itelareme Jesus Christ-arle anwerneke mwantye-mwantye anthurre aneme. Urreke re apmere ahelhe nhenhe-werne apetyetyenhenge re kwenhe mwerre anthurre Ngkartele-arlenghe alkerenge aneke arne ingkirreke-arlke atnyenemele. Kenhe re akenhe anwerneke ahentye-anekenge nhenge re kwenhe Akngeye ikwerenhe imperle-alheke apmere ahelhe nhenhe-werne apetyemele tyer-tye anwerne-arteke-irremele anteme re aneke anwerne akunye areye-arteke anetyenhenge. Re kwenhe iltye-ante anthurre apetyeke anwerne-arteke anteye nhenge anwerne arne ingkirreke atnyenetyeke Akngeye ikwerenhe-kenhe-arle.

¹⁰ Ayenge kwenhe alakenhe itirreme, apmwerreke ware kwenhe arrantherre apworte ngkweltye arrernetyame imerte impelhemele anteme. Arrantherre-ke-amparre-arle

alhwarrpe awelhetyarte akunye nhenge areyeke Jerusalem-arenye. Arrantherrele-urrke apwerte ngkweltye arrernetyarte. Kele lyete anteme the arrenhantherrenhe thenteme ngkweltye awethe arrernetyeke nhenge arrantherre akngerre yernetyeke. ¹¹ Arrekwele kwenhe arrantherre akangkentyele apwerte ngkweltye arrernetyameke-amparre. Kele akwete arrernaye ikwerenge-ntyete akangkentyele-anteme itnenhe yernemele. Akweke ware apeke, akngerre apeke, kele akangkentyele itnenhe anthaye. ¹² Nhenge arrantherre mwantye-mwantye anthemele nhenge iltye-ante-arle areye, Ngkarte akangkentye anthurre arrekantherre anetyenhenge. Ngkarte kwenhe ahentye-aneme nhenge arrantherre anthetyeke nthakentye apeke renhe-arle arrantherre atnyeneme, Re kwenhe arrekantherre ahentye-anetyakenhe anthetyeke iwenhe apeke-arle arrantherre atnyenyakenhe. Arrantherre apeke akweke ware atnyeneme, kele akweke ware anthaye.

¹³ The kwenhe arrenhantherrenhe uternetyakenhe nhenge apwerte ngkweltye akngerre anthetyeke. Arrantherre apeke ingkirreke anthemele kele arrantherre angayakwe-arle-irreme, arrantherre anteme uyarne anthurre itirreme iwenhe apeke renhe mpwaretyeke. Kenhe Jerusalem-arenye areyele-arle merne akngerre arlkwerlte-aneme nhenge atnerte atyenpe awelhemele. ¹⁴ Lyete apeke arrantherre apwerte ngkweltye akngerre atnyenemele, kele itnenhe anthaye itne-arle

angayakwe anemenge, itne-arle apatemenge anteme. Nhenge urreke apeke arrantherre arrangkwe anthurre anetyenhe. Ikwere iperrele anteme, tyerrtye nhenge areyele apeke ngkweltye akngerre atnyenetyenhe, the kwenhe itnenhe apayuthnetyenhe arrenhantherrenhe ngkweltye anthetyeke. Arrantherre kwenhe arntarnte-arerremele anetyeke. ¹⁵ Kenhe arrpenhele-arle arrule intelhe-ileke pipe-nge alakenhe, “Nhenge Israel-arenye areyele-arle unthemele merne kutyemele apmere ahurraty e ikwerenge, arrpenhemele akngerre anthurre-arle ineke, arrpenhemele akweke ware-arle ineke. Kele ingkirreke-arle atnerte ulthentye aneke. Arrangkwe anthurre merneke arrareme.” *Exodus 16:18.*

Paul-ele Titus uthene atyewe ikwerenhe areye uthene apmere Corinth-werne yerneme apwerte ngkweltye nhenge inetyeke

¹⁶ Yewe, lyete anteme ilerne Ngkarte akertne utyernerle-anerreme nhenge atyewe ilerne-kenhe Titus-eke. Ilerne kwenhe arnterre anthurre ahentye-aneme arrenhantherrenhe arntarnte-aretyeke. Titus anteme yanhe-arteke anteme itirreme Ngkartenge. ¹⁷ Ilerne kwenhe Titus uternetyakenhe nhenge arrekantherre-werne alhetyeke. Ilerne kwenhe renhe apayuthneke nhenge re alhetyeke arrekantherrenge urrakapetyeke re anteme akangkentyele yewe angkeke. Re kwenhe arrekantherre ahentye anthurre aneme. Re kwenhe ahentye anthurre aneme

arrenhantherrenhe aretyeke alhetyeke. ¹⁸ Ilerne artwe Jesus-arenye arrpenhe yerneme Titus-enge apurte alhetyeke. Rarle artwe nhenge ayeye mwerre Jesus Christ-akerte ilerle-apentye akngerre, alakenhe ikwerenge-arle Jesus-arenye arrpenhe areyele renhe akertne utyernerlte-aneme. ¹⁹ Jesus-arenye areye tyatye Macedonia-arenyele akngakeke artwe arrpenhe nhenhe ilernekenge alhetyeke, nhenge ilerne apurtele ngkweltye nhenge inetyenhenge renhe Jerusalem-werne akngetyenhenge. Jerusalem-enge akunye yanhe areyele-arle akngerre anthurre-arle atnerte akangkentyele Ngkarte akertne utyernerlte-aneme nhenge anwerne-arle ngkweltye akngekenge itnenhe anthetyeke, itne anteme itirreme, “Yewe, arratyte kwenhe, nhenhe areyele anwernenhe arntarnte-areme.”

²⁰ Nhenge ilerne apurte alethe untherle-apemele, mwantyele atnyeneme apwerte ngkweltye akngerre nhenhe, arrpenhe areye itirreme ilerne-arle akwele anyelkngalthe atherreke-athene, itne apeke itirreme ilerne-arle akwele renhe alengke-iwemeke-athene ilerneke-arrpe. ²¹ Ilerne kwenhe arratyte akwete urrkaperle-anerretyeke ahentye-aneme nhenge Ngkartenge alkngetherre tyerrtye areyenge ularre-arlke.

²² Timothy ilerne awethe Jesus-arenye arrpenhe Titus-enge yerneme, arrpenhe nhenge anteye. Artwe nhenhe kwenhe urrkapentye ingkirreke aywerrkele mpwareke ilerne-arle renhe ileke mpwaretyeke. Re kwenhe itelareme arrantherre-arle apwerte ngkweltye

antheme akunye nhenge areyeke Jerusalem-
 elarle aneme, Titus-ele-arle ikwere ilekenge
 arrekantherre-akerte. Alakenhe ikwerenge
 anteme re akangkentye arrekantherre-werne
 alhetyeke urrkapetyenhenge arrekantherrenge
 ngkweltye nhenge itneke apurtelhe-ilemele.

²³ Arrantherre atyewe atyinhe Titus
 itelareme, ilerne kwenhe apurte urrkaperle-
 anerreme arrenhantherrenhe arntarnte-
 aretyeke. Nhenge pipe arrpenhe-arenye nhenhe
 Macedonia-larle aneme itne arrpenhe yanhe
 atherre yerneme Titus-enge alhetyenhenge
 apmere arrekantherrenhe-werne. Nhenge
 arrantherre apeke itnenhe arrekantherre
 arnterre urrkaperlengenge aremele apurrke-
 arlke-irretyakenhele, kele arrantherre Ngkarte
 akertne utyernetyenhe tnakemele. ²⁴ Itne
 irretye-alherlengenge, itneke akangkentyele arneke-
 arnare-irraye ngkweltye nhenge itnenhe
 anthaye, ayaketyale. Kele anteme Jesus-
 arenye areye Macedonia-larle aneme areyele
 itelaretyenhenge arrantherre-arle mwantye-
 mwantye-ilemele anthentye-arle. Alakenhe
 renhe kwenhe the itneke ileke arrwekele nhenge
 tharle arrekantherre-akerte tnaketyame.

9

*Paul-ele Corinth-arenye areye awethe apayuth-
 neme apwerte ngkweltye anthetyeke akunye
 areyeke Jerusalem-elarle aneme*

¹ The kwenhe arrenhantherrenhe kele
 layekeke nhenge apwerte ngkweltye anthetyeke
 Jesus-arenye areyeke Jerusalem-arle aneme. The

arrenhantherrenhe awethe apayuthnetyakenhe anetyeke. ² Arrantherre kwenhe kele itirreke itnenhe apwerte ngkweltye nhenge anthetyeke. Nhenhe Macedonia-nge, the unthemele ilerle-apeke nhenge Jesus-arenye areyeke arrantherre atnerte akangkentyele apwerte ngkweltye anthekenge arlengeke-atwetye. Nhenge arrekantherre-akerte aweke-arle-iperrele Jesus-arenye arrpenhemele Macedonia-arenye areye ngkweltye anthetyeke ahentye aneke akunye Jesus-arenye areyeke-anteye Jerusalem-arle anemeke. ³⁻⁴ Arlte lyete kwenhe the Titus uthene atyewe ikwerenhe atherre uthene arrekwele yerneme nhenge itne arrekantherre-werne alhetyenhenge apwerte ngkweltye inetyeke. Itne arrekantherrenhe apmerekke-irremele, ayenge kwenhe ahentye-anetyakenhe nhenge itne aretyeke arrantherre apwerte ngkweltye arrernetyakenhe aneke, angkemele anteme, “Paul-kenhe areye kwenhe urrtyekele-iweke nhenge itne angkeke-iperrele Corinth-arenye areyele-arle apwerte ngkweltye arrernekeke akwele.” Nhenge alakenhe apeke-arle irreke kele anwernenhe ingkirreke apureke piweme. ⁵ Alakenhe ikweringe anteme the itnenhe arrekwele yerneme. Nhenge itne yanhe ikwere-irremele, itne arrenhantherrenhe apurtelhe-ilemele ngkweltye nhenge atnyenetyeke arrantherre-arle arrekwele alhileke. Kele urreke ayenge apetyemele nhenge ingkirreke anthurre aretyeke arrantherre-arle urrekeke arrernekenge, nhenge atyenge-arle Jerusalem-werne akngetyeke aneme. Kele the arratyete

itelareme arrantherre anthekeke arrantherre apure ware awelhekenge, kele inkeke-arlenge arrantherre antheke akwenpele itirretyakenhele.

⁶ Ayenge awerrirraye. Nhenge arrantherre-arle apwerte ngkweltye anthetyeke-irremele itirrekeke-amperraye angkentye nhenheke. Ngkarte kwenhe anwerneke angkeme apwerte ngkweltye anwerne-kenhe mwantye-mwantye anthetyeke. Apwerte ngkweltye anwerne-kenhe kwenhe annge-arteke aneme. Angwenhele apeke nhenge annge urrpetye ware ngkernemele, kele nhenge lyapeke-arle-iperrele anteme tyerrtye nhengele anteme merne akweke ware inetyenhenge. Kenhe angwenhele apeke annge atningke anthurre ngkerneme, urreke anteme tyerrtye nhengele merne akngerre inetyenhenge. ⁷ Ngkarte kwenhe akangkeme anthurre tyerrtye areyeke akwenpele-arle antherrerte-anemeke. Arrantherre kwenhe apwerte ngkweltye akangkentyele anthetyeke alhwarrpe awelhetyale arrpenhele-arle arrenhantherrenhe uternetyakenhenge ngkweltye anthetyeke. Arrantherre nhenge akweke ware atnyeneme, akngerre apeke, kele akweye, itnenhe anthaye. ⁸ Nhenge arrantherre arrpenhe areye mwantye-mwantye antherlte-anemele, Ngkartele anteme arne ingkirreke antheme arrantherre-arle ahentye-anemeke. Nhenge arrantherre arlkweke-iperrele arrantherre nhenge merne ampenye atnyeneme akwetele nhenge arrantherre arntarnte-arerretyenhenge, tyerrtye arrpenhe

areye-arlke anthetyenhenge. ⁹ Nhenge ayeye arrule-arle intelhe-ileke Pipe-nge alakenhe aneme;

“Angwenhele apeke nhenge mwantyele antheme akunye areye arne atnyenetyakenhe, arpenhe areyele renhe tnakeme renhe mw-erre akemele.

Ngkarte ikwere alknngwirretyakenhele aneme, re akwetethe anthurre itelarerle-anetyenhe tyerrtye nhenge mwantyele anthentye akngerre.” *Psalm 112:9.*

¹⁰⁻¹¹ Arrantherre-ame itelareme ayeye nhenhe Pipe-nge? Ngkartele-ante ware kwenhe arrenhantherrenhe annge atningke antheme arrantherre nhenge ngkernemele merne lyapelhe-ilettyeke, nhenge merne mpenge-irrerlenghe kele arrantherre merne renhe arlkweme-arle. Yewe, re arrenhantherrenhe antheme nhenge arrantherre atnerte ulthentye anetyenhenge. Re-anteme arrenhantherrenhe atningke anthurre antheme arrantherre anteme akwetethe mwantyele antherlte-anetyeke arrpenhe areye-arlke. Nhenge arrantherre antheke-iperrele kele ilerne-arle anteme akngeme itnenhe anthemele, nhenge Judea-larle aneme areye. Nhenge arrantherre antheke-iperrele itne-arle atnerte akangkentye anthurrele anetyenhenge Ngkarte anteme akertne utyernerlte-anemele.

¹² Yewe, nhenge apworte ngkweltye-arle antheke-iperrele, Jesus-arenye areyele anteme merne-arlike kere-arlike mantere-arlike anteme inetyenhe akangkentye anthurre anteme

anetyenhe. Itne akwetethe Ngkarte akertne utyernerlte-anetyenhe tnakemele arrantherre-arle antheke-ngentyele. ¹³ Nhenge mwantyele antherlte-anemele arrantherre imernemele nhenge arrantherre-arle aywerrkele awerlte-aneme ayeye mwerre Christ-akerte apentemele-arlke. Jesus-arenye areyele renhe inemele anteme Ngkarte akertne utyernerlte-aneme, arrantherre-arle mwantyele itnenhe arrpenhe areye-arlke antherlte-anemenge. ¹⁴ Ngkarte kwenhe arrekantherre mwerre aneke, Re akwetethe arrenhantherrenhe arntarnte-areme. Jesus-arenye areye Jerusalem-elarle aneme kwenhe arrekantherre akangkemele itirrerlte-anetyenhe. Itne Ngkarteke arrekantherre akwetethe angkerlte-anetyenhe Rarle arrenhantherrenhe akwetethe akangkentyele arntarnte-arekenge. ¹⁵ Anwerne ingkirreke kwenhe Ngkarte akertne utyernerlte-anetyeke rarle Jesus Christ alere Ikwerenhe anwerneke yernerlenghe anwernenhe itetheke mpwaretyeke. Re kwenhe apwerte ngkweltyenge, mernenge nhenge arne atningkenge mwerre akngerre anthurre-ulkere.

10

Paul itneke ahele-irreme itne-arle ikwere tyele angkekenge

¹ Jesus kwenhe tyerrtye areyeke ilkelhetyarte irrkwanthe itneke anemele. Alakenhe ikweringe anteme, ayenge, Paul arrekantherre akweke ware angketyeke nhenge Jesus-arle angkeme-arteke, ahele-kwenye. Arrpenheme

kwenhe atyenge apale itirreme, atyenge tyele angkemele alakenhe, “Nhenge Paul apmere nhenhe-werne apetyelenge, re nhenge atnerte akangkentye anthurre anwerneke angkeme. Kele nhenge re apmere arrpenhele anerlenge re anwerneke pipe-arle yerneme, pipe ikwerenge re ahele anthurrele intelhe-ileke.” ² Ayenge awerrirraye, the arrenhantherrenhe pipe nhenhenge apayuthneme arrantherre atyenge-akerte arratyete itirretyeke. Arrpenheme atyenge tyele angkerrerte-aneme nhenge tharle Utmenge Akngerre atnyenetyakenhenge. Itne itirreme tharle akwele iwenhe apeke renhe mpwareme nhenge artwe yanhe areyele akwele ayenge akertne utyernemeke-athene. Kele apmere arrekanttherrenhe-werne apetyerlenge ayenge nhenge itneke ahele angketyenhe. ³⁻⁴ Yewe, ayenge kwenhe apmere ahelhe nhenhele apurte-anteye aneme nhenge ingkirrekenge. Ayenge kwenhe arrpenhe areyarteke anetyakenhe Utmenge Ngkarte-kenhe-arle atnyenetyakenheke. Ayenge kwenhe thultye-arteke Utmenge Ngkarte-kenhe-arle atnyeneme-arle. Nhenge ayenge Ngkarteke urrkapemele, Utmenge Akngerre atyengenge tneme-arle nhenge the thultyele-arteke arrentye Satan atwemele. The kwenhe arrentye Satan irryartele uyarne atweme alkwerte-akertele, arrangkwe. Utmenge Akngerre-akertele Ngkarte-kenhe ngangkere-akertele kele the renhe arratyete-arle atweme. Tyerrtye atningke-anteye kwenhe ikerlte anthurre aneme nhenge artepe untyeme Ngkarte-ngentyele,

renhe awetyakenhele. Kenhe the ngangkere Ngkarte-kenhele itnenhe akngarte-arle-iyeme itne awemele Ngkarteke-ante ware akangkwe-irretyenhenge. ⁵ Arrpenheme kwenhe itne-arrpe tnakelheme itne atyeperre akwele awelhemele aneme. Itne itirreme Ngkarte-arle anetyakenhele akwele. Alakenhe renhe kwenhe tyerrtye nhenhe areyele akaltyele-anthepe-antheme, arrpenhe areye athathe-iyemele Ngkarte-ketye itelaretyenhenge. Nhenge itne alakenhe urrtiyirremele ilerleng, kele anwerne akenhe arraty-arle angkeme akaltyele-anthemele nhenge tyerrtye areyele-arle ayeye arraty awetyenhenge itne akngarte-iwelherlte-aneme Jesus anteme arraty itelaretyenhenge, ikwerenhe atyewe-anteme-irremele aywerrkele renhe awerlte-anemele. ⁶ Ayenge kwenhe ahentye-aneme arrantherre akwetethe awerlte-anetyeke arne ingkirreke aywerrkele mpwarerlte-anemele Christ-arle ahentye-anemeke. Kele nhenge arrpenheme apeke lterrke akwete untyeme anerleng ayenge arraty alhemele itneke ahele-irreme itnenhe ntertelhe-ilemele.

⁷ Jesus-arenye areye-aye, mwantyele awerrirraye. Arrantherre arne ahawethe ware areme imerte apale itirremele. Arrpenheme ayeyele ilelheke, “Ayenge kwenhe arraty Jesus Christ-arenye aneme.” Kele mwerre-arle, re kwenhe awethe itirretyeke, re-arteke ayenge-inpe Jesus Christ-kenhe. ⁸ Ayenge kwenhe akwetethe arrekatherre angketyarte, Jesus Christ Alartetyele ayenge akngakeke

nhenge ayeye ikwerenhe arrekantherre iletayeke atnerre-ilemele. Urrkapentye nhenhe renhe atnerrele mpwaremele ayenge apure awelhetyakenhe-arle aneme. Ikwerenge-ntyeye anteme arrantherre itirrewarreme ayenge-arle tnakelherle-anemeke-athene. Kele mwerre-arle. Re kwenhe ayenge akngakeke yernemele arrenhantherrenhe atnerre-iletayeke kele arrantherre anteme renhe akwetethe apenterlte-anetyenhenge. ⁹ Arrpenheme kwenhe atyenge tyele angkerlte-aneme, “Re kwenhe anwernenhe aterele-anthetyeke pipe yanhe intelhe-ileke.” ¹⁰ Arrpenheme angkerrirreme, “Nhenge Paul-ele anwerneke pipe yernerlenghe nhenge apmere arlenghe-ngentyele rarle ahele anthurre-arle-irreme anwernenhe iltemele. Kele nhenge anwerneke-werne apetyemele re anwerneke atnerte akangkentye anthurre-arle angkeme nhenge iwenhe apeke rarle angkeme-arle angkentye akurne ware.” ¹¹ Nhenge atyenge-arle tyele angkerlte-anemeke areye, ayenge awerrirraye! The kwenhe pipe nhenhe yerneme apmere arlenghe anthurre-ngentyele. Kele anteye-arle ayenge apeke arrekantherre ahele-irreme pipe nhenhenge. Urreke nhenge ayenge apeke apmere arrekantherrenhe-werne apetyerlenghe, ayenge angkentye anyente re akwete angketyeke ahentye-aneme. Ayenge arrekantherre aheleke-amparre-irreme nhenge pipe nhenhenge-arle ayenge ahele-irreme-arteke.

¹² Arrpenheme kwenhe itneke-arrpe itirreme, itne mwerre anthurre akwele tnakelhemele,

kenhe ayenge akenhe alakenhe angketyakenhe-
arle aneme. Itne akutne-akutne ware angkeme
nhenge itne-arle akwele mwerre akelhemele,
alakenhe ikwerenge anteme itne akaperte
arerte-arerte-irreme.

¹³ Kele ayenge apele, Ngkartele ayenge
ayeye mwerre-akerte apmere arrpe-anenhe-
werne yerneke, apmere arrekantherrenhe-
werne anteye. The kwenhe ayeye mwerre
nhenge arrekantherre-werne akngetyeke.
Ayenge kwenhe urrkapentye arrpenhe-
akerte angketyakenhe aneme. Urrkapentye
nhenhe-akerte ware ayenge tnakelhemele
angkeme. ¹⁴ Urrkapentye nhenhe Ngkartele-
arle ilernenhe antheke, renhe-ante ware
ilerne-arle mpwarerle-anerreme. Ilerne-arle
urrkapentye arrpenhe mpwarentyakenhe-arle.
Arraty, ayenge arrekwenye nhenge Ngkartele-
arle arrekantherre-werne yerneke nhenge
ayeye mwerre Christ-akerte yanhe ikwerenge-
ntyele ware anteme ayenge tnakelherle-
aneme. ¹⁵ Nhenge Ngkartele arrpenhe areye
akngakemele itnenhe urrkapetyeke anthemele,
urrkapentye nhenge itne-arrpe, the akenhe
urrkapentye nhenge renhe tnaketyakenhele.
Kele the akenhe pipe nhenhe arrekantherre-
werne yerneme arrantherre aretyeke kele
imerte arrantherre arraty itelarerrirremele
akwetethe anteme Jesus apenterite-aneme
apurrike-arlike-irretyakenhele. Urreke anteme
apeke Ngkartele arrenhantherrenhe atnerre-
ileme Jesus apentetyeke arrpenhe atningke
anteme akaltye-irretyenhe Ikwere arraty

akangkwe-irretyeke. ¹⁶ Alakenhe ikwerenge ilerne apmere arrekantherrenhele anpere-irretyenhe ayeye mwerre arrpenhe areyeke ilemele apmere arrpenhele-arle aneme, nhenge areye-arle ayeye mwerreke akutne anemenge. Ilerne ayeyele iletakenhe ilerne-arle ayeye mwerre ilekenge apmere nthenhele-arle arrpenhele ayeye renhe kele ileke. ¹⁷ Arrule-arle pipe-ke intelhe-ileke alakenhe-arle aneme, “Anwerne-arrpe akertne utyernelhetyale anetyeke, anwerne-arle Jesus Christ Alartetye-ante ware akertne utyernemele tnaketyeke, Rarle mwerre akngerre anwerneke mpwarentenge.” *Jeremiah 9:24.*

¹⁸ Arrpenhe apeke ayeyele ilelheme, nhenge re arne mwerre-arle mpwareke-ipperle, arrantherre anteme apeke itirreme Ngkarte-arle ikwere atnerte akangkentye anthurre anemeke-athene. Arrangkwe-arle akenhe! Re kwenhe ikwere-arrpe utyernelheme, renhe awetyale anaye. Kenhe Ngkartele-ante ware kwenhe aretyenhe, Re tnaketyenhe yanhe areye nhenge mwerre-arle mpwaremeke.

11

Paul atyewe Jesus-kenhe arrpenheme uryalthe akeme

¹ Ayenge awerrirretyeke ahele-irretye-kwenye nhenge ayenge arrekantherre angkerlunge tyerrtye arerte-arerte-arteke-arle. ² The arrenhantherrenhe arntarnte-aretyeke ahentye-aneme Ngkartele-arteke. Arrantherre kwenhe

marle awenke-arteke, artweke akutne-arle ane-meke, anewarte anetyakenhele. Itirrewarraye, nhenge kakele atyeyikwe artwe anyenteke alhilityenhe. Re renhe arntarnte-areme alhilitye anewe aketyeke-atwetye re arrpenhenge mpwenyele alwirrelhe-ileme-ketye. Alakenhe renhe the arrenhantherrenhe arntarnte-aretyeke arrantherre Christ-ante ware apentetyenhenge iwerre arratyete. ³ Ayenge kwenhe atnerte atyenpe awelhetyakenhe arrekantherre, ayenge itirreme arrpenhele apeke-arle arrenhantherrenhe apatelhe-ileketye, arrenhantherrenhe iwerre apalele akngeme, arrantherre anteme Christ-eke alkgwirretyenhenge. Arrantherre itelareme arrule anthurre marle awenke Eve-arle apmweke nhenge akangkwe-irreke ikwewer-arle urrtyrrekenge. Alakenhe anteye-arle irreketyenge, kele ayenge akenhe arrekantherre-arle akngerre anthurre itirreme. ⁴ Ilerne kwenhe arrenhantherrenhe arratyete akaltyele-antheke ayeye mwerre Jesus-akerte, Utnenge Akngerre-akerte-arlke. Kenhe urrtyalthe areye anteme apetyemele, arrekantherre ayeye arrpenhe ileke, arrantherre awerrirremele itnenhe ayaketyakenhele, itnenhe arratyete itelaremetetye. Ngkartele kwenhe arrenhantherrenhe Utnenge Ikwerenhe antheke. Kenhe tyerrtye urrtyalthe yanhe areye angkemele itne-arle akwele arrenhantherrenhe utnenge arrpenhe anthetyeke, arrantherre kwenhe ahentye anthurre aneke utnenge arrpenhe renhe inetyeke alhule-iwetyeke Utnenge Akngerre Ngkarte-kenhe.

⁵ Tyatyenge kwenhe arrekantherrenhe,

urrtyalthe nhenge areye ayeyele ilelheme, “Anwerne kwenhe Jesus-elarle yerneke, anwerne kwenhe arrpenhe areyenge mwerre ulkere.” Itne kwenhe apale angkerlte-aneme, itne-arle atyengenge mwerre ulkere anetyakenhele. ⁶ Ayenge apeke-arle mwerrentye angketyakenhe arrpenhe areyenge arrwekele, kele mwerre-arle. Kenhe the itelareme iwenheke-arle ayenge angkemeke. Ayenge kwenhe akaperte altywere anthurre aneme ayeye mwerre Christ-kenhe-akerte. The kwenhe arrenhantherrenhe arlte atningke-ngare akaltyele-antheke.

⁷ Iwenhenge-arle-ame arrantherre ayenge akurne ilerrirreme? Arrantherre itelareme, tharle ayeye mwerre arrenhantherrenhe akaltyele-anthemele, the arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apayuthnetyakenhe. Tharle arrenhantherrenhe akaltyele-antheke ngkweltye kwenye nhenge ayenge apele tyerrtye akweke-ante ware-arteke. Arrantherre apeke apale itirreme nhenge tharle arrenhantherrenhe ngkweltyeke apayuthnetyakenhele the apeke-arle arne akurne mpwaremeke-athene.

⁸ Nhenge apmere Corinth-enge ayenge-arle arrekantherrenge urrkapetyame, Jesus-arenye arrpenhe areye apmere arrpenhe-arenye areye-arle, itne kwenhe ayenge apwerte ngkweltye anthetyame ayenge arrekantherrenge urrkapetyeke. The kwenhe apwerte ngkweltye itnekenge anyelkngele inetyame-arteke the anteme arrekantherre ayeye mwerre ilettyeke.

⁹ Apwerte ngkweltye nhenge itne-arle ayenge

antheke-arle uyerreke, the arrenhantherrenhe apayuthnetyakenhe ante. Kenhe Jesus-arenye arrpenhe areye apmere Macedonia-larle aneme, itne atyenge apwerte ngkweltye akngetyeke. Nhenge ayenge antheke-arle-iperrele, the arrenhantherrenhe akwete apwerte ngkweltyeke apayuthnetyakenhele anetyarte, arrantherre atyenge apurrke-irremeketye. Lyete the arrenhantherrenhe akwete apayuthnetyakenhe anetyenhe iwenhe apeke ikwere. ¹⁰ Yewe, Christ akwetethe arraty angkeme. Ayenge-arlke arraty angkeme. Arrpenhele apeke re kwenhe ayenge ayene-iletakenhe apmere Achaia nhenhenge, the akwete anthurre ayeye mwerre ilerle-anetyenhe, akwete angkerle-anetyenhe, “The kwenhe arrenhantherrenhe arne iwenhe apeke ikwere apayuthnetyakenhe aneke.” ¹¹ Nhenge ayenge untherle-apemele nhenhe-arteke angkerle-apeme kele arrantherre apeke atyenge apale itirreme-ketye ayenge-arle arrekantherre ahele-irremeke-athene. Arrangkwe-arle akenhe, Ngkartele-arle ayenge itelareme, nhenge ayenge-arle arrekantherre ahentye anthurre-arle anemeke arrekantherre akwetethe itirrerle-anemele.

¹² The arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apayuthnetyakenhe anetyenhe. Nhenge the apeke ngkweltye arrekantherre-ngentyele inemele nhenge akaltyele-anthenhe-anthenhe arrpenhe areye alakenhe apeke angkeme-ketye, “Paul-ele kwenhe arrekantherre-ngentyele apwerte ngkweltye

inepineme. Anwerne-arlike ngkweltye inetyeke alakenhe-arteke.” Alakenhe irreketyenge, the arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apayuthnetyakenhe, renhe impelheke. ¹³ Artwe yanhe areye kwenhe urrtyrreme, ayeyele ilelheme nhenge itne-arle akwele akaltyele-anthenhe-anthenhe areye ayeye mwerre Ngkarte-kenhe. Itne kwenhe ware urrtyrreme warrke itne-kenheke. Ayeyele ilelheme itne-arle ayeye Christ-kenhe akaltyele-anthenhe-anthenhe akwele aneme. Itne angkeme itne-arle yerneke-arle akwele areye anemeke, nhenge Jesus-elarle akwele itnenhe akngakeke itnenhe yerneke-arteke. ¹⁴ Apatewarretyale anaye ayenge-arle alakenhe angkemenge. Arrentye Satan kwenhe nhenge urrtyrremele akngarte-iwelheme arrpenhe-arteke anetyenhenge. Arrantherre anteme renhe apale areme itirremele nhenge rarle akwele alkere-arenye Ngkarte-kenhe alkngenthe-arle atnyenemeke-athene. ¹⁵ Alakenhe re-arteke, urrkapentye akngerre arrentye Satan-kenhe urrtyrreme tyerrtye areye apale itirretyenhenge itne-arle akwele urrkapentye akngerre arraty Ngkarte-kenhe areye anemeke-athene. Kenhe urreke akenhe Ngkartele-arle itnenhe arriletynhe itne-arle arne akurne mpwaremunge.

Paul-ele atyewe Jesus-kenhe Corinth-elarle aneme areyeke ileme arne akurne ingkirreke ikwere-arle irreme-akerte

¹⁶ Ayenge awethe arrekantherre angkeme, ayenge akwele tnakelheme. Arrantherre anteme

apale itirreme-ketye ayenge-arle akwele arerte-arerte-irremele akwele angkemeke-athene, kele arrangwe-arle akenhe. Kele atyenge ahele-irretyale anaye nhenge ayenge ipmentye impemele. Ayenge awethe tnakelhemele akertne utyernelheme tyerrtye arerte-arerte-arteke angkeme.

¹⁷ Kenhe Jesus Alartetyele-arle akenhe ayenge yernetyakenhe nhenhe-arteke angketyeke, re kwenhe ahentye-anetyakenhe atyenge nhenge arerte-arerte-irremele-arle angkemeke. Kele ayenge tnakelhemele, ayenge akwele tyerrtye arerte-arteke irremele. ¹⁸⁻¹⁹ Arrantherre itirreme nhenge arrantherre-arle akwele arne ingkirrekeke akaltye anemeke. Kele arrantherre akenhe ilyernpenye anetyakenhe-arle arrantherre-arle arrpenhe areye akangkemele awerlte-anemenge nhenge areye-arle arrekanttherre urrtiyirremele angkemeke. Urrtyalthe nhenge areye kwenhe tyerrtye arerte-arerte-arteke aneme itne tnakelheme Jesus-kenhe anetyakenhe areye-arteke. Kele lyete anteme ayenge akweke ware angkeme nhenge tyerrtye arerte-arerte yanhe areye-arteke anteye arrantherre ayenge arratyewetyenhenge. ²⁰ Urrtyalthe nhenge areyele arrenhantherrenhe uterneme urrtiyirremele ware nhenge alartetye akwele arrekanttherrenhe, kele arrantherre akenhe ahele-irretyakenhele aneme. Itne arrekanttherre urrtiyirreme, arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apayuthnemele arrantherre anteme itnenhe aywerrkele antheme nhenge mwernte-arlke-irretyakenhele. Itne arrenhan-

therrenhe akurne akeme, arrellyenngwe atweme-arlke, itne nhenge tnakelheme. Itne arrenhantherrenhe arne ingkirreke nhenge mpwarerlthe-anemele, arrantherre akenhe itnenhe awerlthe-arle-anerlengwe. Iwenhenge-arle-ame arrantherre itnenhe aweme nhenge ahele-arlke-irretyakenhele?

²¹ Arrantherre itirrewarreme tharle akwele arrenhantherrenhe uternemeke-athene nhenge urrtyalthe arpenhe areyele-arteke. Arrangkwe-arle akenhe, ayenge apure tnentye renhe mpwaretyeke-arteke.

Nhenge itne tnakelhemele kele ayenge akenhe tnakelherlengwe anteye. Ayenge kwenhe ware arrkene alakenhe renhe angkeme, nhenge tyerrtye arerte-arteke! ²² Itne tnakelheme “Hebrew” akwele ilelhemele. Ayenge-arle Hebrew anteye-arle aneme. Itne tnakelheme “Israel-eke akwerrke-ipenhe” akwele ilelhemele. Ayenge Israel-eke akwerrke-ipenhe anteye-arle aneme. Itne tnakelheme “Akwerrke Abraham-eke areye” akwele ilelhemele. Ayenge akwerrke Abraham-eke anteye-arle aneme. ²³ Itne tnakelhemele itne-arle akwele Jesus Christ-eke urrkaperlthe-aneme.

Kenhe ayenge akenhe ikwere urrkaperle-aneme anteye-arle, the itnekengwe akngerre ulkerele mpwarerle-aneme. Ayenge kwenhe tyerrtye arerte-arteke angkerle-aneme! Arpenhe areyele ayenge jail-ke-arlke akwernetyarte tharle ayeye Jesus-akerte ilekengwe. Kele itnenhe akenhe jail-ke akwernetyakenhe-arle aneke. Thultye areyele ayenge irrwel-

tyele atweke, kele itnenhe akenhe irrwel-tyele atwetyakenhele aneke. Arlte arrpe-anenhele itne ayenge ingkwe irrerlknge atwetyeke aneke. Ayenge-arle itne-arteke anetyakenhele. ²⁴ Nhenge apmere urrpetyele Jew alartetye areyele ayenge arntwirrkeke. Akwetethe itne ayenge arntwirrkyarte itne ayenge arne irrwel-tyele atningke-ngare anthurre atweke, nhenge 39-eke-atwetye apmere arrpe-anenhe ikwere. ²⁵ Nhenge apmere urrpetyenge Rome-arenye thultye areyele ayenge arntwirrkeke akngerre anthurre atwerrirreke nhenge arne kwetere-artekele. Arlte arrpenhele itne ayenge irrerlknge atwetyeke apwertele wemele. Nhenge boat-enge urrpetye-ngare ayenge kwatyenge ingkwe alhekwarle-irreme, nhenge boat-arle ultakelhekenge kwatyeke kwene-irremele. Arlte anyentele nhenge boat rarle ultakelhekenge kwatyeke-inpe kweneke the arne arntwirrkeke imerte kwatyele inteke-arle arltele-akake, ingwe-akakele. Ayenge apeke alhekwarle-irretyekele aneke ikwerenge kele arrpenheme anteme apetyeke anwernenhe anteme areke itetheke mpwaremele.

²⁶ Nhenge ayenge-arle alethe untherle-apetyamele apmere arrpe-anenhele ayeye-akerte, ayenge anteme kwaty urewe akngerreke irreke, kwaty urewe akngerre ikwerenge ayenge ingkwe alhekwarle-irremele ilwetyeke aneke. Arlte arrpenhele nhenge ayenge-arle iwerrele alhepalhetyame, artwe akurne anyelkngalthe areye apetyemele ayenge irrerlknge atwetyeke aneke. Arlte arrpenhele

Jew areye ayenge irrerlknge atwetyeke ahentye-aneke, arlte arrpenhele artwe ipenye areyele ayenge irrerlknge atwetyeke aneke. Nhenge apmere akngerre arrpenhele apmere ahurratyenge, kwatye alaye akertnenge nhenge ayenge-arle unthekele, ayenge ingkwe anthurre irrerlknge inteke. Nhenge Jesus-arenye areye akwele akelheme areye-arle, nhenge yanhe areye apelaye atyewe atyinhe areye-arle akwele akelheme, arlte arrpenhele itne nhenge atyenge unthemele ayenge ingkwe irrerlknge atweke.

²⁷ Ayenge kwenhe uyarne anthurre itirreme nhenge urrkapentye-iperre. Ayenge ingwe-akakele urrkapetyarte ankwe-arlke intetyakenhele. Arlte arrpenhele ayenge arlte-akakele urrkapetyarte merne-arlke arlkwetyakenhele, kwatye-arlke antywetyakenhele. Arlte arrpenhele ayenge angayakwe akwete-arlke aneke, nhenge irrernte anthurrele, mantere untyetye-kwenye-arlke, antyame-kwenye ayenge artelhetyeke, kele ayenge arrwemele-athewe rlke irrerntele-arle wernemenge.

²⁸ Kele nhenge akurne nhenhe areyele ayenge atwerlunge, arlte arrpe-anenhele ayenge akwetethele itirrerle-aneme Jesus-arenye areyeke apmere arrpe-anenhekele-arle apurte-irrerlte-anemeke, ayenge kwenhe itneke akngerre anthurre itirreme, itne apeke-arle mwerre anemeke anteye. Nhenge ayenge-arle itneke itirremele, the arne ulthentye akngerre anthurre akwetethe akngerle-aneme-arteke. ²⁹ Nhenge arrpenhe apeke Jesus-arenye uyarne atnerre akwete aneme, kele ayenge alhwarrpe anthurre-

arle ikwere awelheme, the renhe atnerre-iletayeke ahentye-aneme. Nhenge arrpenhe apeke Jesus-arenyeke urrtiyirreme renhe nhenge arne akurne mpwaretyeke, kele the apeke ikwere-akerte awemele ayenge atnerte ahele anthurre-arle awelheme.

³⁰ Arrpenheme ayeyele ilelheme nhenge itne-arle akwele atyeporre anthurre anemeke. Kenhe ayenge akenhe tnakelherle-aneme ayenge-arle alhengkeye anemenge. Nhenge ayenge akenge anemele, Ngkartele-arle utnenge atyinhe atnerre-ileme urrkapentye ikwerenhe mpwaretyenhenge. Yanhe ikwerenge-ntyelante anteme ayenge tnakelheme. ³¹ Nhenge ayenge arrekatherre arraty angkeme, Ngkartele nhenge Akngeye-arle anemeke Jesus Alartetyeke, Re ayenge itelareme. Kele anwerne renhe akwete akertne tnakemele utyernerlte-anetyekaye. ³² Arrule anthurre nhenge ayenge-arle Damascus-ele anetyarte, apmere yanhe-arenyeke alartetyele thultye areye uterneke itne-arle akwele arriwele tnetyeke mwantyele arelhetyeke ayenge akwele anyelkng-anyelkng alwirreme-ketye itetheke unteme-ketye. Re itnenhe ileke ayenge arntwirrketyeke nhenge itne apeke ayenge alherlenge areke. Artwe nhenge kwenhe alartetye aneke artwe alartetye akngerrele-arle apmere Aretas-arenye-arle renhe arrernekenge. ³³ Kenhe arrpenheme Jesus-arenye, ayenge yakwethe akngerre kweneke arrerneke, nhenge akertne-ngentyele altywere-arle warle-nge itne ayenge ahelhe-terne kwene-ileke. Nhenge ayenge ahelheke

irremele ayenge akeme-irreke alwirremele
alengke-iwelhetyeke, alartetye nhenge re-
anteme atyenge uyarne untheke.

12

Paul-ele Ngkarte-akerte altyerre areme

¹ Ayenge itirretyakenhe aneme, arrpenhe areyele ayenge anhernkemenge ayenge-arle utyernelherle-anemenge. Ayenge tnakelherle-aneme arrantherre-arle ayenge uternerlte-anemenge. Kele mwerre-arle. The kwenhe ware arrekatherre ileme nhenge iwenhe-arle Jesus Alartetyele atyenge imerneke nhenge altyerre atyinhenge. ² Ayenge akaltye aneme Jesus-arenye anyenteke. Arrulele, year 14-pele uyerrekenge, Ngkartele artwe nhenge alkere akertne anthurre-werne akngeke. Ngkartele apeke tyerrtye arratye ikwerenhe akngeke, nhenge Re apeke utnenge ikwerenhe ware apeke akngeke. Yekwe, Ngkartele-ante ware kwenhe itelareme. ³ Yewe, ayenge kwenhe angkerne, Ngkartele kwenhe artwe nhenge alkere akertne anthurre-werne akngeke. Ngkartele apeke kwenhe tyerrtye arratye ikwerenhe akngeke, nhenge utnenge ikwerenhe-ante apeke ware. Ayenge akutne aneme, Ngkartele-ante ware kwenhe itelareme. ⁴ Apmere yanhe ikweringe, artwe nhengele awetyame arrpenhe-arle angkentye alengkiwentye angketyamenge. Arelhe areyele ayeye alengkiwentye alkere-arenye nhenge areye uyarne-arle ileme.

⁵ The kwenhe arrekatherre arratyē ileme: Artwe nhenge Ngkartele-arle alkere akertnerne akngekeke, yanhe kwenhe ayenge aneke! Ayenge akenhe tnakelhetyakenhe-arle aneme ayenge-arle alkere akertnerne alhekenge. Nhenhe ware kwenhe ayenge angkeme, “Ayenge kwenhe artwe awerrke-awerrke ware aneme, nhenge tyerrtye lterrke anetyakenhe.” ⁶ Ayenge tnakelheme nhenge arne areye-akerte tharle areke, kele mwerre anemere, tharle arratyē anthurre itnenhe arekenge. Arrangkwe akenhe, the uyarne arrekatherre arne ingkirreke ileme nhenge tharle areke areye, arrantherre atyenge apale-arle itirreketye nhenge ayenge-arle arerte-arerte akwele. Ayenge kwenhe ahentye anetyakenhe arrantherre ayenge akertne utyernetyeke tharle arne nhenge areye alkere akertnenge arekenge. Arrantherre apeke ayenge areke iwenhe apeke renhe mpwarerlengē nhenge aweke apeke ayenge angkerlengē iwenhe apeke renhe apmere ahelhe nhenhenge. Kele mwerre anteyele arrantherre ayenge akertne utyerntyeke.

⁷ Apmere yanhe ikwerenge Ngkartele atyenge imerneke arne mwerre akngerre anthurre areye. Kenhe Re akenhe ahentye-anetyakenhe ayenge tnakelhetyeke nhenge arne arrpenhe areye tharle arekeke. Alakenhe ikwerenge anteme Re arrentye Satan ayaketyakenhe aneke ayenge atweketye, nhenge ayenge-arle akwetethe uyarne anthurre itirreme. Re ayenge arne lyeke-arteke antheke nhenge ayenge akwete kwarnemele atanthetyeke. Itirrewarraye

nhenge mantere lyeke-akerteke irrpeme, lyeke areyele anteme arrenhantherrenhe atantherle-aneme nhenge arnterre kwarnemele. Yanhe re-arteke akwele aneme. Arne nhengele akwele ayenge mwengke-ketye ayene-ileme. ⁸ Nhenge ayenge akwetethe anthurre kwarnetyame, the Jesus Alartetye apayuthneke arne nhenge lyeke-arteke atyenge-ntyale akngetyeke. The anteme renhe awethe atherre-ngare apayuthneke. Arrangkwe, Re atyenge-arleke akwete impeke. ⁹ Re atyenge-ketye urrpetye-ngare anthurre ayene-ileke angkemele, “Unte akwetethe uyarne itirrerle-aneme, the akenhe ngenhe mwantyele-arle arntarnte-areme. Nhenge unte awerrke-awerrke awelhemele uyarne anthurre itirreme, the tyerrtye ngkwinhe lterrke-iletynhe.” Alakenhe ikwerenge ayenge akangkentye-arle aneme. The kwenhe ayeye nhenhe itnenhe akwetethe ilerle-aneme: “Nhenge ayenge tyerrtye awerrke-awerrke awelhemele, uyarne anthurre itirremele, ngangkere Jesus Christ-kenhele ayenge akwetethe atnyenerle-aneme nhenge arntarnte-aremele.” ¹⁰ Kele impeyewe, nhenge ayenge uyarne itirreme. Itne atyenge anhernkeme, atyenge ahentye anthurre anetyakenhele, ayenge iltemele atwemele-arlke, itne ayenge aywepeme-arlke, atyenge tyele angkerrirremele ayenge-arle Jesus Christ-eke akwete urrkaperle-anemenge. Kele mwerre-arle. Kele impeyewe, ayenge akwetethe akangkentye aneme. Nhenge ayenge uyarne anthurre itirremele, Ngkartele-ante ware-arle ayenge ngangkere antheme atnerre-ilemele,

ayenge anteme tyerrtye atypepe-atypepe anthurre awelheme.

Paul arnterre anthurre itirreme atyewe Jesus-kenhe areyeke apmere Corinth-elarle anemeke

¹¹ Arrantherre kwenhe urrtiyirremele angkentye ilentye akngerre areye tnaketyame, arrantherre atyenge anhernkeme-arlke. Kele pipe nhenhenge the intelhe-ileme ayenge-arrpe uty-ernelheme tnakelhemele nhenge ayenge arerte-arteke. Ayenge kwenhe tnakelhetye-kwenye ayenge-arle tyeperre anetyakenhenge. Arrantherre apeke itnenhe tnakerlengge ayenge-arlke tnaketyeke, ayenge-arle arraty angkentye ilentye akngerre anemenge, Jesus-elarle yerneke, ayeye ilentye akngerre arrpenhe nhenge ar-eye atyengenge akngerre ulkere anetyakenhe-arle. ¹² Nhenge arrule anthurre ayenge-arle arrekantherrenge urrkapetyarte apmere Corinth-enge, Ngkartele ayenge ngangkere ikwerenhe antheke, ngangkere ikwere-akertele the ilyernpenye-irremele arne atningke arrekantherrenge ularre mpwaretyarte. Arerrirreke-arle iperre ingkirreke tharle mpwareke ar-rantherre kwenhe itelarerrirretyeke ayenge-arle Jesus-ele yerneke. ¹³ Arrpenhe Jesus-arenye areyele ayenge apworte ngkweltye antherrirreke, the kwenhe arrenhantherrenhe ngkweltyeke apayuthnetyakenhe. Alakenhe ikwerenge anteme arrantherre atyenge itirrewarreme alakenhe, “Re kwenhe apmere arrpenhe-arenye areyeke-ante ware itirreme.” Arrangkwe, ayenge-arle arrekantherre-akerte

itirreme-anteyele alakenhe-arteke anteye. Kweye! The arrenhantherrenhe apwerte ngkweltyeke apeke merneke apeke apayuthnetyakenhe. Alakenhe re apeke-arle the akurne mpwareke, arrangkwe-arle!

¹⁴ Atherre-ngare ayenge arrekantherrenge anetyeke alheke, lyete anteme ayenge itirreme awethe alhetyeke arrekantherrenge anetyeke. Ayenge nhenge ikwere irretye-alhemele the arrenhantherrenhe merneke apeke ngkweltyeke apeke apayuthnetyakenhe anetyenhe, ayenge ahentye-anetyakenhenge nhenge iwenhe apeke ikwere arrantherre atnyenemeke. Ayenge kwenhe arrekantherre ahentye-aneme. Arrantherre kwenhe ampe atyinhe-arteke aneme. Ampe areyele-ame ikwere-artweye arntarnte-arentye akngerre nhenge merne itnenhe anthemele? Arrangkwe! Ikwere-artweyele-ante ampe itnekenhe arntarnte-arentye akngerre nhenge merne itnenhe anthemele.

¹⁵ Nhenge ayenge apetyerlenghe, the akangkemele anthetyenhe arne areye nhenge tharle atnyeneme, nhenge ayenge anthelhetyenhe ingkirreke-arlike tharle atnyeneme, tharle arrenhantherrenhe mwantyele arntarnte-aretyeke. Itirrentye atyinhele ayenge arrekantherre arnterre urrkapetyeke ahentye-aneme nhenge apurrke-arlike-irretyakenhele. Yewe, ayenge kwenhe arrekantherre ahentye anthurre aneme. Arrantherre-ame atyenge akweke ware ahentye-anirtneme?

¹⁶ Arrantherre ayenge itelareme, nhenge

ayenge-arle arrekatherenge anetyarte apwerte ngkweltyeke apayuthnetyakenhele. Kenhe lyetenye, arrpenheme atyenge tyele angkerlte-aneme alakenhe, “Artwe yanhe kwenhe urrtiyirrentye anwernenhe apale uternerle-aneme nhenge anwerne-ngentyele apwerte ngkweltye akwele inetyenhenge.” Yanhe arraty anetyakenhe. ¹⁷ Arrpenheme apeke itirreme artwe yanhe atherre kwenhe tharle arrule ulkere yerneke nhenge urrtiyirremele ngkweltye inetyeke? Arrangkwe, yanhe kwenhe arraty anetyakenhe! ¹⁸ The kwenhe artwe nhenge Titus-arlike arrpenhe Jesus-arenyenge apmere arrekatherrenhewerne yerneke. Arrantherre-ame itirreme Titus-arle arrekatherre urrtiyirreme ngkweltye inetyeke? Arrangkwe. Re arrenhantherrenhe urrtiyekelhe-iletakenhe-arle aneke. Titus kwenhe arrekatherre itirreme nhenge ayenge-arle arrekatherre itirreme-arteke-anteye, re arrekatherre urrkapeme-anteye ayenge-arteke nhenge arrenhantherrenhe atnerre-iletayeke.

¹⁹ Arrpenheme kwenhe atyenge tyele angkerlte-aneme. Arrantherre itirrewarreme akwele pipe atyinhenge-arle ayenge-arle arntwelheme arrantherre-arle ayenge ilpernetyamenge. Yanhe kwenhe arraty anetyakenhe. Ayenge kwenhe alakenhe angkeme Ngkartenge alkngetherre tharle kwenhe Jesus Christ arraty anthurre itelaremenge. Jesus-arenye areye-aye, nhenhe ingkirreke kwenhe the ileme arrenhantherrenhe atnerre-iletayeke. ²⁰ Ayenge arrekatherre

anthurre anteme itirreme. Nhenge ayenge Corinth-werne apetyemele, kele anteye anwerne apeke ahele-irreme ahele uthnerremele. Yanhe kwenhe akurne anthurre. Alakenhe irreketyenge anwerne kwenhe ipeltye-ilerretyeke. Nhenge ayenge apeke apetyemele anteme arrenhantherrenhe apeke aretye-alheme ilterrerlenge nhenge ingkerte-ingkerte apeke irrerrerlenge, nhenge ahele apeke angkerrerlenge, atnure-irrerlenge apeke, arrpenhe areye-arlike apeke antherretyakenhele, tyele angkerreme apeke, tnake-apeke-alherreme, nhenge ingkirreke apatemele apeke. Nhenge the apeke nhenge areye nthakenhe-arle irremere, kele ayenge arrekantherre ahele-arle-irretyehenge. ²¹ Nhenge ayenge arrwekele-arle Corinth-werne apetyeke, arrpenheme atningke arratye anetyakenhe anetyarte. Arrantherre akurne akwete mpwarerlte-anetyarte, tyerrke-tyerrke mpwekare-irrerlte-anemele. Arrantherre itirretyame arrpenhenge interlte-apetyeke. Arne nhenhe areyele kwenhe ayenge arrangkelhe-arrangkelhe-ileke. Arrantherre kwenhe apure-irretyakenhe Ngkartenge ipeltye-irretyeke nhenge utepe-irrirtnetyeke iwerre arratye-werne. Kele lyete ayenge arrekantherre awethe apetyeme nhenge the apeke arrenhantherrenhe aretyenhe nhenge alakenhe akwete anerlenge ayenge kwenhe apure anthurre awelhetyenhe nhenge Ngkartenge alkngetherre ayenge anteme arnterre anthurre arlkemele artneme. Alakenhe irreme-ketyenge arne akurne yanhe ingkirreke

impaye, ayenge atnerte alhwarrpe awelheketye arrekantherre imerte artnemele.

13

Paul-ele atyewe Jesus-kenhe areye alkngarre-ileme Corinth-elarle anemeke

¹ Ayenge arrekwele atherre-ngare alheke arrekantherrenge aneke, lyete kwenhe ayenge alpetyeke anteme aneme. Alakenhe-arle pweke-enge arrule intelhe-ileke, “Tyerrtye anyentele apeke akurne mpwareme. Kenhe tyerrtye arpenhele anteme renhe aremele imerte alartetye areyeke ilettye-alhetyeke. Tyerrtye nhenge anyente-ante warele apeke areke-arle iperre, renhe ilpernemele renhe iparrpele arratyte itelaretyale. Kele nhenge atherrele apeke urrpetyele apeke, areke-arle iperrele renhe ilperneme anteme, imerte itnenhe-ante warele arratyte itelaretyenhenge.” *Deuteronomy 19:15.*

² Nhenge ayenge-arle arrekantherrenge arrule anetyarte, atningke kwenhe mwerre anetyakenhe anetyarte. The kwenhe arrenhantherrenhe kele alkngarre-ileke arrantherre mwerre anetyeke nhenge utepe-irritnemele iwerre arratyte-werne. Lyete pipe nhenhenge the arrenhantherrenhe awethe alkngarre-ileme: nhenge ayenge Corinth-werne apetyerlenghe, the arrenhantherrenhe mwantye aretyenhe anteye-arle, nhenge arrantherre apeke-arle mwerre-irrekeke, mwerre anteme anemele, nhenge arrantherre apeke akurne akwete mpwarerlte-aneme. The apeke arrenhantherrenhe areme akurne akwete

mpwarerlenghe kele ayenge arrekantherre ahele anthurre-arle-irretyenhenge ntertelhe-ilemele. ³ The arrekantherre imernetyenhe arrantherre itelaretyenhenge Christ-arle atyenge-ngentyele angkemenge. Christ kwenhe arrekantherre atereke akutne, re kwenhe arrekantherre angketyenhe atyenge-ngentyele nhenge utnenge atnerrele. ⁴ Yewe, nhenge itne Christ-arle arne arntarlkweke-arleke irlpare arrerneke, itne renhe artwe awerrke-awerrke-arteke-arle irrerlknghe atwerrirreke. Kenhe Ngkartele akenhe ngangkere akngerre anthurrele renhe itethe-ilirtneke nhenge ilwekarle-iperrenge. Yewe, anwerne kwenhe Christ-enge awerrke-awerrke-arteke anteye aneme. Nhenge anwerne arrekantherre-werne alhemele, Ngkartele-arle anwernenhe Christ-nge anyente-irrekenge anteme anwernenhe atnyeneme, anwerne anteme utnenge atnerrele arrekantherre ahele-ahele angketyenhe arrenhantherrenhe ntertelhe-ilemele.

⁵ Yewe, arrantherre-arrpe apayuthnemele anaye mwantye itirremele alakenhe, “Anwerne-ame Jesus-ante ware arratye apenteme?” Alakenhe re arrantherre-arrpe apayuthnaye, arrantherre-arle apeke alknngwirrekenge Jesus-arle arrekantherre kwenenge anemenge, arrantherre kele anteme apale alhemele, Jesus-arenye anetyakenhe. ⁶ Arrantherre kwenhe ayenge mwantyele awerrirretyeke, nhenge aweke-arle-iperre arrantherre anteme alhengke-aretyenhenge Jesus-arle ayenge arratye yernekenge tharle renhe

arratyē apenteme. ⁷ Ayenge kwenhe ayeyele ilelhetyakenhe, tharle-tetye Ngkarte arrekantherre akwetethele apayuthnerle-aneme arrantherre-arle arne akurne areyē-ketye impelhetyeke nhenge mwerre anteme mpwaretyeke. Kenhe arrantherre apeke itirrewarreme-ketye, “Arrangkwe, re kwenhe anwernenhe apayuthneme tyerrtye areyēle-arle renhe tnakemele utyernerlte-anetyenhenge.” Arrangkwe-arle akenhe, the ware apayuthneme arrantherre-arle mwerre anetyeke nhenge iwerre arratyēle apentemele ayenge-arle arrekantherre ahentye-anemenge. ⁸ Ilerne kwenhe ayeyē arratyē Jesus Christ-akerte akenge-ilettyakenhe, ilerne ware arratyē ilettye-alhemele atningkele ayeyē nhenge arratyē itelaretyenhenge irlpe-werne ilemele. ⁹ Ilerne apeke atyēpe-atyēpe awelhetyakenhe apatemele anerle-anerreme. Nhenge ilerne apetyemele arrenhantherrenhe anteme aremele utnenge atnerrele Jesus apenterlte-anerlengē ilerne-arle akangkentye anetyenhenge. Alakenhe ikwerenge ilerne Ngkarte akwetethe apayuthnerle-anerreme arrekantherre, arrantherre mwerre anteme anerlte-anetyenhenge iwerre arratyēle akwetethe renhe apenterlte-aneme. ¹⁰ Jesus Alartetyēle-arle kwenhe ayenge yerneke angketyeke tyerrtye areyē atnerre-ilettyeke, nhenge itnenhe iltetye-kwenye, itnenhe aywepetye-kwenye. Alakenhe ikwerenge anteme the pipe-ke intelhe-ileke arrewekele nhenge ayenge arrekantherre-werne apetyetyenhenge, arrantherre akurne-

ketye impelhetyenhenge. Nhenge pipe nhenhe renhe inemele arrantherre anteme apure awelhetyenhe akurne-ketye ipmentye impetyenhe imerte Jesus anteme akangkemele apentemele. Nhenge urreke anteme ayenge apetyeme the arrenhantherrenhe aretye-alheme akangkemele anthurre anetyenhe, arrenhantherrenhe iltetyakenhe anemele.

Paul-ele pipe nhenhe renhe uyerrelhe-ileme atyewe Jesus-kenhe areyeke apmere Corinth-elarle anemeke

¹¹ Jesus-arenye areye-aye, the kwenhe pipe nhenhe arrekantherre uyerrelhe-ileme. The Ngkarte apayuthneme arrekantherrenge akwetethe anerle-anetyeke. Jesus-arteke anerrir-raye, iwerre arratyale apenterlte-anemele. Ayeye nhenhe areye awerrirraye tharle pipe nhenheke intelhe-ileke. Nhenge kele-arle ipeltye-ilerrekenge, atwerretyale anaye. Kele Ngkarte, nhenge mwantye-mwantye aneme-arle, Re akwetethe arrekantherrenge anerle-anetyenhe utnenge arrekantherrenhe atnerre atnyenerle-anetyenhe. ¹² Nhenge arrantherre Jesus-arenye arrpenhe aremele renhe anyanemele akangketyeke.

Jesus-arenye ingkirreke-arle nhenhele anemele arrekantherre ilettyeke ahentye-aneme itne-arle mwerre aneme, arrekantherre akwetethe anthurre itirrerlte-anemele.

¹³⁻¹⁴ The kwenhe Jesus Alartetye apayuthneme arrenhantherrenhe arntarnte-aretyeke atnerte akangkentye akngerre ikwerenhele. The Ngkarte apayuthneme arrekantherre ahentye

anthurre anetyeke. The Utnenge Akngerre
apayuthneme arrekantherre-arleke akwete
alethe arrekantherrenge mwerrantye anetyeke.
Alakenhe, the arrenhantherrenhe apayuthneme.
Kele, yanhe ware!

Angkentye Mwerre
Portions of the Holy Bible in the Central and Eastern
Arrente language of Australia

copyright © 2002-2014 Wycliffe Bible Translators

Language: Eastern Arrente (Arrernte, Eastern)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

26bd077a-984c-5596-a099-f37f2651f363